РСФСР-эй ЗУРГААДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ IV СЕССИ

АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА, ЭХЭ ОРОНОЙНГОО ҺАЛБАРАН МАНДАХЫН ТУЛАДА

Декабриин 18-най үглөөнэй 10 час. Депутадуудай болон айлшадай зүрхөө халуунаар угтагдан, нүхэд Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. И. Микоян, М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэй Бюрогой гэшүүд, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, РСФСР-эй правительствын гэшүүд президиумдэ ерэжэ һууба.

Депутат **В. В. Чупий** (Карелиин АССР) үгэ абаад, манай түсэбүүд, манай экономико болон соёл гэгээрэлэй хүгжэлтын темп совет хүнэй омогорхол үүсхэнэ гэбэ. Уран зохёолшо Пришвин Карель нютагые ябагдаагүй зүрхэнүүдэй, үргэдэггүй шубуудай хизаар гэжэ нэгэтэ нэрлэһэн юм. Манай Карелидэ энергетическэ, целлюлозо-саарһанай, машина бүтээлгын, судна барилгын, горнорудна промышленность, барилгын материалнуудай промышленность амжалтатайгаар хүгжэжэ байнхай. Мүнөө жэл республика дотор продукци үйлэдбэрилэн гаргалга 1940 оной хэм хэмжээе таба дахин үлүүлээ. Энэ жэлэй 11 һарын түсэб үлүүлэн дүүргэгдөө.

Гэхэ зуура, РСФСР-эй Госпланда, Арадай ажахын Соведтэ, Баруун-Хойто нютагуудай совнархоздо ехэ эрилтэ табимаар байна. Капитальна барилга түсэблэлгын хэрэгые эдэ эмхинүүдэй зүрхөө гуримшуулхаар болоо. Шэнэ барилганууд хаһа саг соогоо техническэ документнүүдээр хангагдадаггүй, материалаар таһалдуулагдадаг ушар үзэгдэнэ. Барилгануудые ашаглалгада оруулха хүдэлмэри түсэблэлгын талаар олохон дутуунууд тохёолдоно гэбэ.

Магнитогорско металлургическа заводой директор депутат **Ф. Д. Воронов** трибунада гараба. Урда Ураалай ажалшад долоон жэлэй түсэбэй даабари амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Магниткын металлургнууд энэ амжалта түйлалгада хубитаяа ехээр оруулжа байнхай. Түсэбтэ долоон жэлэй турша соо продукци бүтээн гаргалгаяа 50 процентээр нэмээгээ. Мүнөө жэлдэ манай комбинат 1958 онойхиһоо 47 процентээр ехэ ашаг олзо оруулха гэжэ нүхэр Воронов мэдүүлбэ.

Магнитогорскмнай ехэ районой индустриальна түб газар болонхой, мүн лэ соёлой центр болохо ёһотой. Тиимэһээ металлургнуудай хотын ажалшадые соёл болбосоролой, ажаһуудалай талаар хангалгын хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха гэжэ депутат тэмдэглэбэ.

Депутат **М. Я. Семина** (Липецкэ область) хүдөөгэй һургуулиин асуудалнуудта, хүдөөдэ культурно-ажаһуудалай барилга хэхэ хэрэгтэ үгээ зорюулба. Багшын мэргэжэлтэй энэ нүхэр залуу үетэнние тэгшэ бэрхэ хүнүүд болохоор, зүбөөр хүмүүжүүлхын тула область дотор ямар хүдэлмэриин ябуулагдажа байһан тухай хөөрөө. Хүдөө нютагуудта һүүлэй хоёрхон жэлэй турша соо капитальна һомололгын мүнгөөр 5300 һууритай һургуулинуудай 20 байра баригдаа. Нютагай Соведүүдэй, колхозууд болон совхозуудай мүнгөөр 20 мянга гаран үхибүүдэй һураха һууринуудаар һургуулинуудай байра үргэдхэгдөө.

Гэхэ зуура, дары шиидхэгдэхэ ёһотой үшөөл олохон асуудалнууд бии. Липецкэ областьдо жэжэхэн һуурин газарнууд олон юм. Тиимэһээ найман жэлэй ба дунда һургуулинуудай дэргэдэ болбосон байһан интернадуудые бии болгохо шухала. Һургуулинуудай дэргэдэ спортын залнуудые бариха хэрэгтэй. Тэдээнгүйгөөр үхибүүдые бэе махабадай талаарнь хатуужуулан болбосоруулха бэрхэтэй.

Депутат М. Я. Семина 1965 оной арадай ажахын түсэб дотор Липецкэ областиин һургуулинуудай барилгын хэмжээе 3,5 миллион түхэриг болотор нэмээхээр хараалхые гүйжа РСФСР-эй Верховно Соведэй сессидэ хандаба. Тэрэшэлэн багшанарта, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ байра барихын тула һомологдохо мүнгэнэй хэмжээе нэмээхэ шухала гэбэ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэ хүн зоной ажаһуудал хангаха Главна управлениин начальник **А. В. Носенков** үгэ хэлээ. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй жэшэбэл, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын хэмжээн нёдондо жэлэйхиһээ илүүд ехээр нэмээ. Ярославска, Волгоградска, Ростовско, Тюменьскэ областьнуудай, Хойто-Осетиин, Кабардино-Балкарай автономито республиканудай, мүн бусад хэдэн хизаарнууд, областьнуудай улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангадаг хүдэлмэрилэгшэд эли бодо амжалта түйлаа гэжэ тэмдэглээ.

Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа байгаа алдарта отрядай түлөөлэгшэ — «Адамовский» совхозой директор депутат **П. Г. Рютин** (Оренбургска область) үгэ хэлэхэдээ, гансахан Адамовска район энэ жэл гүрэндөө 20.100 мянган пүүд таряа тушаагаа. 18.100 мянган пүүд тушааха түсэбтэй байһан гэбэ. Һаяшаг хооһон тала байһан газарта олон дабхар гэрнүүдтэй, һургуулиин, больницын, үхибүүдэй эмхи зургаануудай байшангуудтай 16 томо совхозно тосхонууд тогтоогдоо.

Совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд үшөө ехэ нөөсэ арга боломжотой. Жэшээлхэдэ, малаа уһалха уһаар, илангаяа зунай сагта, хүсэд хангагдаад байбал, совхозуудай малшад бүри ехэ амжалта түйлаха һэн. Энэнэй тулада Кумакска, Обылы-Кульска талада уһа гаргаха асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй. Теэд проектын алдуутайгаар табигдаһанһаа, сорго хоолойнуудай буруугаар һуулгагдаһанһаа болоожо, уһан гаранагүй. Тиимэһээ Оренбургын областиин зүүн талые уһаар хангаха хэрэгтэ анхарал хандуулхыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведые гүйнаб гэбэ.

Тэрэшэлэн депутадууд **В. Н. Ксинтарис** (Красноярска хизаар), **П. В. Коротков** (Дагестанай АССР), **Б. А. Осипчик** (Псковско область), **И. П. Щеглов** (Хабаровска хизаар), **Т. С. Сушков** (Владимировска область), **А. В. Савин** (Костромской область), **Б. П. Мартынов** (Татарай АССР), **А. А. Мамонов** (Краснодарай хизаар), **Ф. В. Калабухов** (РСФСР-эй автомобильна транспортын ба шоссейнэ харгын министр), **А. С. Большев** (Кировскэ область) гэгшэд үгэ хэлээ.

* * *

Сессиин үдэшын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлөө. Үгэ хэлэһэн бүхы депутадууд республикын арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб ба 1965 оной гүрэнэй бюджедые һайшаахатаяа хамта, хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые нариинаар шэнжэлжэ үзэһэн, социалис байгуулалтадаа шэнэ амжалта түйлаха хэрэгтэ туһа хүргэхоор дурадхалнуудые оруулһан байна.

Сесси дээрэ хамтадаа 26 хүн үгэ хэлээ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, республикын Госпланай түрүүлэгшэ депутат **К. М. Герасимов**, РСФСР-эй финансын министр депутат **И. П. Фадеев** түгэсхэлэй үгэнүүдые хэлэбэ.

РСФСР-эй арадай ажахые 1965 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай хуулиие, мүн РСФСР-эй 1965 оной гүрэнэй бюджет тухай хуулиие сесси нэгэн һаналтайгаар баталан абаа. Республикын 1965 оной гүрэнэй бюджет олзын ба гаргашын талаар 31.634.889 мянган түхэриг байхаар баталагдаа. Тэрэшэлэн РСФСР-эй 1963 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тогтоол баталагдаа.

Сесси зүблэхэ зүйлэйнгөө гурбадахи асуудал — РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые батлаха асуудал зүбшэн хэлсэжэ ороод, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь депутат **С. Д. Орловой** элидхэл сонособо. «РСФСР-эй «Хизаарнуудай, областьнуудай (промышленна ба хүдөөгэй) ажалшадай депутадуудай Соведүүдые нэгэдхэхэ тухай» Указ, мүн бусад Указуудые нэгэн дуугаар баталагдаа. Зохихо хуулинууд болон тогтоолнууд абтаба.

Тиин РСФСР-эй Верховно Соведэй IV сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Москва, декабриин 18.

(ТАСС).

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 301 (10668) | 1964 оной декабриин 20, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ЖЭЛЭЙ ДҮҮРЭТЭР 11 ҮДЭР ҮЛЭБЭ

ГҮРЭНДЭ МЯХА, ҺҮ ХУДАЛДАХА ТҮСЭБӨӨ СҮМ ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЕ!

Үүсхэлшэдэй ажал тухай мэдээсэл

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭНЭ

Бүхы арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэжэ, ажал хүдэлмэреэ эрид һайжаруулжа, мүрысөө улам үргэдхэн, үбэлэй үедэ, ноябриин 1-һээ июниин 1 хүрэтэр үнеэн бүриһөө 1000 литрһээ доошо бэшэ һү һааха һайшаалтай үүсхэл гаргаһан Сэлэнгын совхозой һаалишад, малшад амжалтаяа улам арьбадхана.

Совхозой фермэ бүхэндэ үдэр алгасагүй ажалай дүн согсолон гаргагдажа, ямар һаалишанай хэды литр һү һааһаниинь, малшан бүхэнэй ямараар ажаллаһаниинь тодорхойлогдодог байна. «Бултадаа мүрысэжэ ажаллахада, үдэр бүри ямар эрхимүүдэй шалгарһанине мэдэжэ байхада угаа урматай, ажаллахадашье абьяастай» гээд һаалишад, малшад омогорхолтойгоор хөөрэлдэдэг. Нэгэ үдэрэй үнгэрхэлөөр совхозой һү һаалиин бүхы гүүртэнүүдтэ хэнэй магтаалда ороһониинь дуулдашадаг болонхой. Тиигээд 10 үдэрэй үнгэрхэлөөр гүүртэ, фермэ бүхэнэй ажалай дүн согсологдоод, түсхай бюллетень гаргагдадаг байна. Энэнь дары түргөөр һаалишад, малшадта эльгээгдэжэ, бүгэдын зүбшэлдэ ородог. Арбан хоногой туршада эрхимлэһэн залуушадай нэрэ соло дурдаһаар байтар һара үнгэржэ, баһа ажалай дүн тунхаглагдана. Одоол бүхэли һара соо шадамар бэрхээр, бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, совхоз нютагайнгаа нэрэ хүндые улам дээшэнь үргэгшэдтэ дамжуулгын улаан вымпел, 5 түхэриг мүнгэтэйгөөр барюулагдадаг.

Сагаан эдеэ дэлгэрүүлхэ мүрысөөнэй туг бариһан Надежда Лазаревна Тадвашкинае ахижа гараха хүн үшөөл олдоодүй байһаар. Гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан тэжээлые шанартайгаар эһээжэ эдюулээд, үнеэдээ шадамар зүбөөр һаажа, дэлэнгыень һаахынгаа урда тээ заабол илэрэн эльбэжэ байгаад Надежда Лазаревна үдэр хоногой үнгэрхэ бүри һү һаалияа ехэдхэнэ. Тиигэжэ үдэр бүхэндэ даажа абаһан үнеэнһөө 7—8 литр, бүри дээшээшье һү һаана. «Оролдоод, бүхы хаба шадалаа гаргажа ажаллаад байбал, зунай тунга бэлшээриин үедэхи шэнгеэр үнеэн бүриһөө һү һаажа болохо, һаахашьебди гээд этигэнхэйб» гэжэ Надежда Тадвашкина сэдьхэлээ ханангяар хөөрэнэ.

Үнихэнэй магтаалтай һайнаар хүдэлжэ ябаһан һаалишан В. Евдокимова мүн лэ үнеэн бүриһөө һаалияа үдэртөө 7—8 литртэ хүргэнэ. Баһа энэ нүхэрһөө Клара Цыремпилова балай дуталданагүй. Бэе бэедээ туһалалсажа, нэгэнэйнгээ гээгдэбэл, өөрынгөө зэргэдэ хүргэлсэхэ гэжэ хүн бүхэнэй эндэ оролдодог хадань, шалгаргшадай тоо мүрысөөнэй эршэдэхэ бүри олошорно.

Һаалишан бүхэнэй хоорондо, мүн фермэнүүдэй хоорондошье тиимэ абьяастай ажалай мүрысөөн үдэр бүри шангадажал байна. Булюутын фермые бусадай дундаһаа тобойлгон магтамаар. Хэрбээ декабриин 12-ой үдэр энэ фермын һаалишад бүхыдөө 1200 литр һү һааһан һаа, декабриин 18-да 1320 литр хүргөө. Эндэхи һаалишан бүхэниинь үдэрэйл үнгэрхэ бүри багахааршье һаань, һү һаалияа дээшэлүүлнэ.

Булюутынхидтэй шадал хүсэеэ туршалдадаг Шанаагай фермынхид баһал энэ үнгэрһэн үедэ һү һаалияа 50—60 килограммаар нэмээгээд ябана. «Энэ түрүүшынгээ алхамаар һанаагаа амархагүйбди, булюутынхидай хэмжээндэ хүрэхэбди» гэжэ эдэнэр этигэлтэйгээр мэдүүлнэ.

Совхозой һаалишан бүхэн һүнэйнгөө тоһолигые дээшэлүүлхын түлөө шармайн оролдоно. Хэрбээ нёдондо һүнэйнь тоһолиг дунда зэргээр 3,5—3,7 процент байһан һаа, мүнөө 4—4,3 процент болгогдоһон. Ганса һүнэйнь тоһолиг дээшэлүүлэгдэнэ бэшэ, мүн һү һаалинь бүхыдөө урдынхиһаа ехэдхэгдэнэ. Нёдондо үдэр бүри бүхыдөө 2049 литр һүн һаагдаһан байбал, мүнөө 3056 литртэ хүргэгдөө.

Гидролизно-карбамидна аргаар һолоомо бүйлүүлхэ шэнэ цех совхоздо хүсэд бэлдэгдөөд, үглөө мүнөө хүдэлгэгдэжэ эхилхэнь.

Энэ жэлдэ түсэбһөө гадуур 1500 центнер һү гүрэндэ тушааха уялгаяа декабриин 26-да сохом дүүргэхээр совхозой һаалишад, малшад зориггжонхой.

Д. БАДМАДАШИЕВ.

Түрүү хүнтэй ТАНИЛСАГТЫ!

САРЮУН ДАА ЦЫПИЛМА ХЭЭТЭЙ

ҺАЯЛ ҮҮР САЙЖА, үсөөхэн айлай гэрэй хоолойһоо утаан бааян, сонхоорнь гэрэл яларжа эхилхэ багта тосхоной зүүн захаархи үйлсэ тээһээ нэгэ эхэнэр гараад, урагшаа һаалиин фермэ руу яаралтай гэшхэлбэ.

Хүл доронь саһан абяатайгаар шаршаганаад һаланагүй.

«Одоол ольбонойнмай хаһа оробо ха даа. Үбэлэйшье няадаһарха, ордоһолхо сагынь болобо. Яһала саһагүй, дулаан байгаа гүб даа, хүрөө» гэжэ тэрэ досоогоо бодоно. Теэд үдэшэ, үглөөнэй имэрхүү солгёон жабарые яһала үзэһэн бэе ааб даа.

Цыпилма Санжиевна эгээл гушаадһаа нааша жэлдэ энээхэн фермэ гэр хоёрой хоорондо харгылжал, табин хоёр наһанайнгаа богоһо алхаба ха юм. Энэ үе соо үүр сүүрээр бодоһон, үдэшэ орой унтаһан гү, али хээрэ газаа хүйтэн жабар, һалхи шуурганда үлеэлгэжэ, халуун наранда шаруулһан бүхы үдэрнүүдээ хуу һанажа ябахалши. Тиимэ үдэрнүүд тоогүй олон. Һаалишанаймнай ажал имэ гүб даа. Үглөөгүүр орой болотор унтаад, үдэшэ эртэ ороод байгаа һаа, хайшан гээд хори шахуу үнеэдые һайнаар эдеэлүүлжэ, уһалжа үрдихэбши? Мүн үнеэдэй дүрбэн хүхые шобороол һаа, һүн өөрөө хүүсэн гарашаха бэшэл, баһа тэдэниие зүбөөр, шадамар һайнаар һааха хэрэгтэй бшуу.

— Цыпилма хээтэймнай һаалишанай мэргэжэлые одоо арбан хүргэндаал адляар шудалһан хүн гээшэл,— гэжэ нютагайнь зон хэлсэдэг.

ТЭРЭШЬЕ зүб даа. Гансахан Хонхолын фермэһээ байха, бүхы Бэшүүрэй совхоз соошье Цыпилма Санжиеваһаа удаан һаалишанаар хүдэлжэ байһан хүн хомор лэ ёһотой. Эгээл гушан жэлэй саада тээ элэн харахан уһатай, дабхаряатай нюдэтэй, дүүрэн улаахан шарайтай басаган һаалишан боложо ерээгшэ һэн. Тэрэ гэһээр Хонхолын голой харьялма булагаар горитойхон лэ уһан урдаа, он жэлнүүдшье ошоо, хүн зонойнь ажабайдалшье ондоо болоо, хубилаа, һайжараа ааб даа. Хэршье хүшэр хүндэ, бэрхэтэйшье үеын болоо һаа, Цыпилма хээтэй анхан дурлажа ороһон, зүрхэ сэдьхэлээ үгэһэн ажалаа орхиногүй.

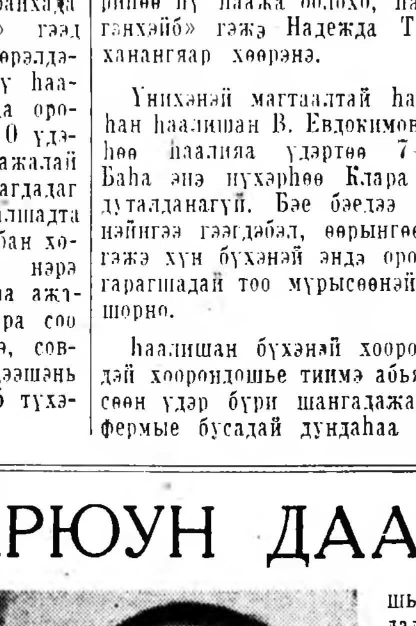

Ц. САНЖИЕВА.

— Цыпилма абгай, һаалишанһаа хашараа, эсээ һаа, ондоо гар үзүүрэй, хүнгэн ажалда ороходнай гү? — гэжэ отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэхэдэ:

— Гар хүлэйнгөө бүтэн, бэеынгээ элүүр хада нэгэ хэжэ дуршаһан ажалдаа ябажа байһуум даа,— гээд тордиһогүй харюусахал.

Совхоз соогоо эгээн түрүүлэн социалис уялгаяа дүүргээд, жэлэй 11 һарада үнеэн бүриһөө 2350 килограмм һү һааһаа. Зундаа үнеэн бүриһөө мянган килограмм һү һааха гэһэн үүсхэлэй дэлгэрхэдэ, тэрэ шэн зоригто ажалаараа олондо жэшээ харуулан ябаһан.

— Зундаа һү ехээр һаахын түлөө бэлшээриин һайнине бэдэрэн, хэдэн һараар хээгүүр отог, майханда хоножо байгаад ажаллахадаа, Цыпилма хээтэй залуушуулһаашье үлүүгээр хүдэлөө юм,— гэжэ фермые даагша нүхэр Жамбалтаров хөөрэнэ.

Мүнөө нүхэр Санжиева Сэлэнгын һаалишадай жэшээгээр баһал үбэлэй сагта сагаан эдеэ элбэгээр дэлбэрүүлхын тула ажахынхидаа уряалаад, өөрөө энэ үе соо үнеэн бүриһөө 1000 килограммһаа бага бэшэ һү һаахаб гэжэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай.

М. НАМЖИЛОВ.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени.

АРАДАЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ БАЯЛИГ

Тельманай нэрэмжэтэ колхоз. Энэ колхоз дуулим үргэн Жаргалантa нютагта юм, энэ Сэлэнгын томохон ажахынуудай нэгэн юм гэжэ дуулаагүй хүн хэр байха ааб даа.

Энэ колхозой алдар солыень мэдэхэгүй хүн баһал хомор ёһотой. Үшөө дайнай урда тээ эндэ гайхамшагта герасимовска хүдэлөөн эхилээ һэн. Үшөө тиихэдэ Хүдөө ажахын Бүхэсоюзна выставкын эрхим шагналда ажалаа һайнаар ябуулдаг дээрэһээн хүртөө һэн.

Энэ колхозой клуб тухай, тэрэнэй музей тухай дуулаагүй хүн баһал байхагүй шахуу.

Теэд эдэ бүхэн тухайда мүнөө үнгэрһэн сагаар хэлэхэ ушартай бологдоно. Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ колхозой суу байн байн замхажа эхилээ. Урдань түйлаһан амжалтануудынь барагдажа захалаа. Тиигээд мүнөө болоходо энэ колхоз гээгдэнги ажахынуудай нэгэн болонхой.

Колхоз ургаха, урагшаа дабшаха дүүрэн аргатай байгаа. Дайнай урдынхида орходоо машина, техникээр һураггүй баян болоһон. Гүрэнһөө абаһан туһаламжыень хэлэхэ болоо һаа, тон ехэ. Хүнүүдыньшье ондоо болоо — хэдэн олон, шадабаритай бэрхэ механизаторнууд, малшад, таряашад урган гараа. Газар эдлүүринь үргэн болоо — хэдэн зуун гектар шэнэ газар хахалагдаа. Экономическа талаараа колхозой арга боломжонь илээд ехэ болоо. Мүнөөнэй Тельманай нэрэмжэтэ колхоз урдын гурбан колхоз — XVII партсъездын нэрэмжэтэ, Һүтэй нютагай, Жаргалантын Тельманай нэрэмжэтэ колхозууд.

Теэд юун болоо гээшэб, колхоз юундэ урагшаа ябахая болишооб?

Шалтагаанууд олон юм бэзэ даа, зүгөөр эдээн соо нэгэ онсо шалтагаан бии. Энээндэ ехэнхидээ хүн һанаагаа табидаггүй байха. Энэ юуб гэхэдэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэд урдань түйлагдаһан юумэдээ түшэглэдэггүй, арадай дүй дүршэлдэ тулгууриладаггүй, тэрэниие хэрэгсэдэггүй байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхоз үтэг хэхэеэ болишоо. Теэд үтэг сабшалангынь һаяхан болотор малайнь тэжээлэй хахадыень шахуу үгэдэг байһан юм. Мүнөө бүхы колхозоороо Герасимов, Батышев, Санжанов гэгшэдэй суута звенонуудай абадаг үбһэнһөө нэгэ заал ехэ үбһэ сабшана. Хуушан луговодууд үбһэ тэжээлгүй дээрэһээ малайнгаа хорожо хохидожо байхые хараад, үтэг сабшалангаа һэргээел, заһажа абаял гэжэ илээд олон хэлэһэн байгаа. Тиихэдэнь «үтэг сабшалангаар тэжээлэй асуудал шиидхэхэгүйш» гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд гэдэргэ хараһан мүртөө, үбһэ тэжээлээ ехэ болгохо ондоо арга бэдэрдэггүй байһан.

Нэгэтэ урдынгаа суута үүлтэртэ фермын малые эндэ тараажархиһан байгаа. Энэмнай юун болоо гээшэб гэжэ малшадай асуухада, «бидэндэ түс түс рекорднууд хэрэггүй, бүхы малаа һайжаруулха ёһотойбди» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Балданов хэлэһэн гэхэ. Тиигээд үүлтэртэ фермэшье үгы, бүхы малынь һайжарһаншье юумэ үгы — хэрэгынь бүри муудаһан. Мүнөө болоходо племенной фермээ дахин эмхидхэжэ байха юм.

Арад зоной дүй дүршэлые хэрэгсээхэгүй, тэрэниие хэрэглэхэгүй ябадал субьективнэ үндэһэтэй байдаг. Имэ ябадал хадаа бүхы юумые һанаагаараа бүтээхэ, ажахые эрхилхэ хуули ёһонуудые хараада абахагүй, арадай дүй дүршэл гээшэ хуушанай үлэгдэл мүн гэһэн бодолнуудтай хүнэй зүрхөө гарадаг.

Арадай дүй дүршэл болбол манай эгээ ехэ баялиг мүн. Энэ дүй дүршэл оло олон жэлнүүдэй туршада зохёон байгуулхы ажалай хүсөөр бии болодог. Энэ хадаа арад түмэнэй ухаан бодолой, ажал хүдэлмэриин эрхим дээжэ мүн. Эгээл имэ дээрэһээ В. И. Ленин арадай дүй дүршэлые шэнжэлхэ, хэрэглэхэ ябадалда тон ехэ анхаралаа табидаг бэлэй. «Ажабайдалда дүтэ байха. Хүдэлмэришэн таряашан олониитэ үдэр бүриингөө хүдэлмэридэ ямар **шэнэ юумэ** зохёон байгуулнаб, тэрээндэ **дүтэ һонор** байха. Энэ шэнэ юумэнь хэр **коммунистичнэ** бэйнаб гэжэ шалгаха»,— гэжэ Ленин заадаг һэн.

Арадай дүй дүршэл нэгэл янзаараа тогтонижодоггүй, нэгэн зангаараа үлэшэдэггүй. Нэгэтэ энэ дүй дүршэл согсолон байгуулагдаад, саашадаа ходо шэнэдхэгдэжэ, ургажа байдаг. Энээндэнь техникын ургалта, арад зоной культурна дэбжэлтэ, шэнэ зорилгонууд туһалалсадаг.

Герасимовска хүдэлөөн гушаад жэлэй һүүлээр бии болоо һэн. Энэ хүдэлөөн үтэг сабшалан эрхилдэг дүй дүршэлдэ үндэһэлһэн байха юм. Зүгөөр тиихэдэ зэбсэг техникэнь ахирхаг, ехэнхи ажалынь бар хүсөөр бүтээгдэдэг байгаа. Мүнөө дахин һэргээгдэжэ байһан герасимовска хүдэлөөнэй үндэһэ һууринь тад ондоо. Элдэб бүриин машина, техникэ, эрдэм наукын һүүлэй түйлалта мүнөө луговодуудай гарта үгтэнхэй. Тиихэдээ энэ хүдэлөөнэй үндэһэ һууринь, арга ёһонуудынь арадай дүй дүршэлдэ түшэглэбэшье, удха янзаараа ондоо болоно.

Буряад малшад тон баян дүй дүршэлтэй. Энээниие байгаалиин хэрзэгы хатуу байдалтай тэмсэжэ, үбэлэй хүйтэн, саһа бурдаһан, зунай халуун, ган гасууртай тэмсэжэ олоһон байна. Тиимэ хадань буряад малшадайнгаа дүй дүршэлые тон нарииваар шэнжэлэн суглуулха, үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Гэбэшье арад зоной ажал хүдэлмэреэрээ бүтээжэ суглуулһан дүй дүршэлые хэрэгсээхэгүй ябадал һүүлэй жэлнүүдтэ олон газарнуудта үзэгдэнэ. Нэгэ имэ жэшээ абаад үзэе. Зөөлэн, хуурай дэбдихэр үгы дээрэһээ малнай хэды шэнээн туранаб даа, хэды олониинь гарзалнаб даа. Олон фермэнүүд дээрэ малай дэбдихэр тухай асуудал бүри шиидхэхын аргагүй юм шэнги болошонхой. Хюрөөгэй хибэдэһэ, һолоомо, хулһа, ожорһо гэхэ мэтые хэрэглээд үзэхэ юм, теэд алинииньшье таарадаггүй. Хэды тиимэ байбашье һаань, арад зоной хэзээ саг һаа хойшо хэрэглэжэ байһан хохир мартагдашанхай байха юм. Малшан зон гээшэ «хохир — малай тэжээлэй хахадтайнь сэнтэй» гэжэ хэлсэдэг гээшэ ааб даа.

Манай хонишод үни сагһаа хойшо хонидтоо дулаан байра гэжэ оройдоо мэдэхэгүй үеһөөн эхилээд, үбэлэйнгөө хурьгадые дулаан, түлигдэдэг байрада абадаг байгаа. Энэнь ехэл зүйтэй хэрэг һэн. Юуб гэхэдэ, һая гараһан нарай хурьгад бэеэ хатаха, дулаан байрада байжа борьбожохо ёһотой бшуу. Хэды тиимэ байһан мүртэнь хонидой байрада түлигдэдэг таһалга байлгаха гээшэ аюултай, гал түймэр болохо болохо гэһэн пожарнигуудай үгэдэ ороод, үшөө тиихэдэ хурьгадые дулаанаар абахада муу юм гэһэн элдэб мэргэжэлтэн гэжэ нэрэтэнэй «заабарида» ороод, түлигдэдэг таһалга хонидой байра соо барихаяа болишогдоһон байна. Ихэдэ юун болооб? Нарай хурьгад ханяажа, хатайртажа турадаг, олоороо ухэдэг болоһыень мэдэнэбди. Тиихэдэ тэрэ мэтын харюусалгагүй шашаг үгэнүүдтэ оронгүйгөөр, арад зоной дүй дүршэлдэ түшэглэн, хурьгадаа дулаанаар абадаг хонишод оройдоо хоролтогүйгөөр, төбир таргаар хурьгадаа түлжүүлдэг.

Тариһан ургамалнуудаар малаа тэжээдэг болохо бүреэ, машина, техникээр элбэг болохо бүреэ, эрдэм наукын түйлалтануудые шудалха бүреэ мал ажал эрхилхэ арга ёһонууд шэнэдхэгдэхэ, һайжаруулагдаха ушартай байһыень хэн арсаха бэлэй. Малаа харууһалха, эдеэлүүлхэ, удхэхэ ябадалаа улам таатай зохид болгохо, түрүү дүй дүршэлэй, эрдэм ухаанай түйлалтануудые ажалдаа үргэнөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ мүнөөдэрэй шухала эрилтэ, мал ажалаа түргөөр хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэл мүн. Тиимэдэ эрдэм ухаанай түрүү дүй дүршэлэй түйлалтанууд ажахыгаа эрхилхэ гол замыемнай харуулна. Гэбэшье арадай дүй дүршэлые миин хаяжа болохогүй, ондоо үедэ, ондоо байдалда энэ дүй дүршэл бии болоһоншье һаа, үндэһэ изагууараараа тон удхатай, урэжэлтэй байдаг.

Жэшээлхэдэ, үбэлдөө малаа бэлшээжэ ондо оруулха гээшэ гээгдэнги байдалай үлэгдэл бэзэ даа. Теэд тиимэ дээрэһээнь үбэлдөө малаа бэлшээхэ хэрэгтэ арад зоной түйлаһан дүй дүршэлые хэрэгсээнгүй байжа болохо аал? Манай эндэ үбэлдөө саһан бага байдаг. Бэлшээриин сагай богони дээрэһээ сабшалан хадалан дээрэ хагда, тарянай хог, һолоомын үзүүр ехэ үлэшэдэг. Энээниие малдаа эдюулхэгүй гээшэ ажахын талаар, экономикын талаар тон гарзатай ябадал. Тиимэ хадань урдань малаа бэлшээжэ ондо оруулдаг дүй дүршэлһөө һайн юумыень хуу хэрэглэхэ, саһагүй аад, хагда һайнтай бэлшээринүүдые һайтар ашаглаха шухала.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, хүтэлбэрилэгшэд болбол ажал хүдэлмэридөө түрүү дүй дүршэлэй, эрдэм ухаанай түйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэтээ хамта арадай дүй дүршэлые шэнжэлэн шудалха, хэрэглэхэ ушартай.

Арадай дүй дүршэл, түрүү практикын болон наукын түйлалтанууд эблэрэн суглархадаа хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые түргөөр хүгжөөхэ арга колхоз, совхозуудта олгохо байһаниинь дамжаггүй.

ТАСС-ай мэдээсэл

„ЗОНД-2“ НИИДЭҺЭЭР

Декабриин 8-һаа 18 хүрэтэрхи үе соо «Зонд-2» гэжэ автомат станцитай 12 дахин радио-харилсаан хэгдээ.

Станциин борт дээрэ шэглэл барихаар тодхогдоһон электро-реактивна плазмын түхеэрэлгэнүүд замбуулинай бодото байдалда түрүүшынхеэ шалгагдаа.

Электро-реактивна иимэ двигательнүүд удаан саг соо ниидэлгын үедэ замбуулинай аппарадта хэрэглэгдэхэ ехэ арга боломжотой. Станциин борт дээрэһээ оньһон түхеэрэлгэнүүд ба агрегадуудай ямараар хүдэлжэ ябаһан тухай шэнжэлхы мэдээнүүд абтажа үргэлжэлһөөр.

Түс станцитай радио-холбоон тогтууритайгаар бэелүүлэгдэнэ.

Москвагай сагаар декабриин 18-най 22 часта «ЗОНД-2» гэжэ автомат станци Газарһаа саашаа 5 миллион 370 мянган километртэ, иимэ астрономическа координадуудтай ябана гэбэл: шанха өөдөө—8 час 35 минута; һөөлжүүгээр—минус 6 градус 8 минута.

Замбуулинай радио-харилсаанай холын центр «Зонд-2» гэжэ автомат станциин ниидэлгые адаглан шэнжэлжэ үргэлжэлһөөр.

„ЭХЭ-ГЕРОЙНУУД“

Арба ба үшөө олон үхибүүдые түрэһэн, хүмүүжүүлһэн Буряадай АССР-эй эдэ эхэнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1964 оной декабриин 12-ой Указаар «Эхэ-Геройн» нэрэ зэргэ олгожо, «Эхэ-Геройн» орденууд, СССР-эй Верховно Соведэй грамотанууд барюулагдаха болобо:

1. **Арабжаева** Жимнит Доржиевнада—Түнхэнэй хүдөөгэй аймагай Жэмһэг тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
2. **Жадамбаева** Дымбрыл Цыренжаповнада—Хяагтын хүдөөгэй аймагай Ёнхор тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
3. **Ковандина** Ольга Тимофеевнада—Зэдын хүдөөгэй аймагай Тыңгырык тосхоной хүдөөгэй гэрэй эзэн эхэнэр.
4. **Хмелева** Глафира Ивановнада—Кабанскын хүдөөгэй аймагай Бурля тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр.
5. **Цыремпилова** Цыремжит Цыденовнада—Ярууңын хүдөөгэй аймагай «Победа» колхозой колхозница.

(ТАСС).

КЕМЕРОВСКЭ ОБЛАСТЬ. Новокузнецкэ районой «Притомский» совхозой механизаторнууд баян ургасын мастернууд байһанаа харуулаа. Тэдэнэр үнгэрһэн намар ороохото болон бобово ургамалнуудай, мүн овощой баян ургаса абаһан байна.

Мүнөө совхозой механизаторнууд бултадаа агрохими, механизаци шудалха һуралсалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой главна агроном Л. Осипов агрохимеэр хэшээл үнгэргэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ПАРТИИНА АЖАБАЙДАЛ

ШЭНЭ АМЖАЛТАДА ЗОРИГЖУУЛАГША ХҮСЭН

Борьёогой hаалиин фермэ. Энэ фермэ коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhөөр гурбан жэлhээ үлүүхэн болобо. Фермын малшад тэрэ хүндэтэ алдараа жэншэдгүй нэрэтэй түрэтэйгөөр абажа ябана, энэ нэрэдээ хүрэхөөршье ажаллана. Гансашье Борьёогой «Коммунизм» колхоздо бэшэ, харин бүхы Зэдынгээ үйлэдбэриин управленидэ тус фермын коллектив суутай болонхой. Эрэлхэг зоригтой ажалаараал олондо мэдээжэ болоо.

Энэ фермэдэ бултадаа нэгэл hанаатай, хододоо урагшаа дабшахые хүсэдэг, эбтэй зэтэй hаалишад, мал адуулагшад ажалладаг. Фермын hаалишад байгша оной арба нэгэн hарада бүхыдөө 2377 центнер hү абаа гэхэ гү, али үнеэн бүриhөө 1400 гаран литр hү hаажа, колхоз соогоо түрүүлhэн зандаа. Тэрэ фермэдэ даабарита ажалдаа ёhотойл коммунис ёhоор хандажа ажалладаг хүнүүд олон болонхой. Тэдэнэй тоодо партиин гэшүүн Дулма-Сурен Батуевна Цыдыпова оролсохо ёhоороол оролсоно. Энэ нүхэрнай 1938 онhоо хойшо мал ажалда, тиихэдэ hүүлшын арбан жэлдэ hаалишанаар хүдэлhэн намтартай. Дайнай хатуу жэлнүүдтэ—1944 ондо КПСС-эй гэшүүн болоhон. Үнгэрhэн арба нэгэн hарада бүлэг үнеэдhээ 35260 литр hү hаагаа. Энэ фермэдэ КПСС-эй обкомой гэшүүн Мария Ринчинова ажалладаг. Энэ нүхэр мүн лэ оролдосотой hайн ажалаараа шалгаржа, бусад нүхэдтөө жэшээ харуулна.

Борьёогой hаалиин фермэ хадаа колхозойнгоо бусад фермэнүүдтэй нэгэн адли эрхэ байдалтай. Теэд юунhээ боложо имэ hайнаар эндэхид ажалланаб? Ажалайнь дүнгүүд яахадаа бусадайхиhаа үлүү илгаатай байна гээшэб? Энэ асуудалнуудта харюу бэдэрээ hаа, эрхэ бэшэ фермын дэргэдэ байгуулагдаhан партийна группын ажал хүдэлмэритэй танилсаха ёhотой болонобди. Партийна энэ группа ажалшадай арга шадалые зүбөөр хубаарилан табижа, тэдэниие ажалай амжалтада зоригжуулдаг хүсэн боложо шаданхай. Техник-үрэжүүлэгшээр ажалладаг, эдэбхитэй коммунист Цыбик-Доржо Ешиевич Аюшеев партийна группые хүтэлбэрилдэг юм. Энэ группа 1963 оной эхеэр бии болгогдоhон байгаа.

Фермын дэргэдэхи партийна группа 8 коммунистhаа бүридэнэ. Тэдэнэй дүрбэниинь hаалишадаар, нэгэниинь мал адуулагшаар, нэгэниинь техник-үрэжүүлэгшээр, нэгэниинь фермые даагшаар ажалладаг юм. Фермэ дээрэ бүхыдөө 14 хүн хүдэлдэг. Партийна группа хадаа фермын ажалшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын ехэхэн хүдэлмэри ябуулна, малшадаа коммунис үзэл сурталда үнэн сэхээр хүмүүжүүлхые оролдоно.

Хирэ хирэ болоод лэ партийна группын суглаан, фермын бүхы малшадай суглаан зарлагдажа байдаг заншалтай. Партийна группын суглаануудай саг сагтаа зарлагдажа байhаниие тэндэ баталагдан абтадаг тогтоолнууд гэршэлнэ.

Партийна группынтнай суглаан дээрэ ямар асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэб гэжэ hонирхоходомнай:

— Хэлсэхэ асуудалнууд олон aаб даа. Тодорхойлон хэлэхэ болоо hаа, олонхи суглаанууд дээрэ ажахын асуудалнууд, илангаяа hү hаалияа дээшэлүүлхэ, адууhа малаа hайнаар харууhалха тухай асуудалнууд, зүбшэн хэлсэгдэдэг, —гээд, партийна группые ударидагша Цыбик-Доржо Ешиевич харюусаа hэн.

Энэнышье зүб. hаалиин фермын дэргэдэхи партийна группын хүдэлмэри ажахын асуудалнуудтай нягта холбоотойгоор ябуулагдаха ёhотой ха юм. Жэшээ болгон байгша оной сентябриин 23-да болоhон партийна суглаа хаража үзэе. Сентябриин түрүүшын хорин хоногто энэ фермэдэ hү hаалга нилээд доошоо орожо захалhан байгаа. Эгээл имэhээ энэ шухала асуудал суглаан дээрэ зүбшэгдэжэ, hү hаалиин доошолhоной гол шалтагаан элирүүлэгдэhэн, тэрэниие усадхаха хэмжээн абтаhан байна. Энэ суглаан дээрэ мүн малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ тухай асуудал хэлсэгдэжэ, тодорхой тогтоол баталагдан абтаhан юм. hара бүхэнэй эхиндэ нээмэл партийна суглаан зарлагдажа, үнгэрhэн hарын ажалай дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдэдэг, саашанхи зорилгонуудынь тодорхойлогдодог байна.

Борьёогой эхин hургуулиин багша, агитатор Цыбен Цыбикович Сагалеев партийна группын хүдэлмэридэ ехэхэн туhа хүргэнэ.

Долоон хоногтоо нэгэ дахин заатагүй тэрэ фермэдэ ерэжэ, элдэб янзын асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ байдаг, малшадай hонирходог асуудалнуудта тодорхой харюунуудые үгэдэг. Энэ фермэ коммунис ажалай коллективэй нэрэ солодо хүртэhөөр үнинэй гэжэ дээрэ хэлэгдээ hэн. Тус коллектив өөhэдынгөө ажал хүдэлмэриин түйлалтанууд, ажабайдалайнгаа хубилалтанууд тухай тусхай дэбтэртэ тэмдэглэжэ байдаг. Эдэ бүхы тэмдэглэлнүүдыень Ц. Ц. Сагалеев хэдэг юм.

Партийна группа малшадайнгаа соёл сурталай, ажабайдалай эрилтэнүүдые hайнаар хангахын түлөө ехэтэ оролдоно. Фермын улаан булан hайнаар шэмэгдэн гоёогдонхой. Тэндэнь элдэб янзын газетэ, журналнууд табигданхай. Малшад сүлөөтэй сагтаа бултадаа эндэ сугларжа, hонин радио-дамжуулгануудые шагнадаг заншалтай.

Фермын малшад бултадаа hурадаг юм. hара бүридэ хоёр дахин зооветеринарна hуралсал болодог. Энэ кружогые отделениин зоотехник, партиин гэшүүн В. Д. Цыренов үнгэргэдэг.

Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин hаалиин фермын ажал хүдэлмэритэй танилсаад байхадаа, эндэхи партийна группа малшадай үүсхэл эдэбхиие зүбөөр ударидажа, тэдэниие ажалай илалтада зоригжуулдаг хүсэн болоо гэhэн тобшолол хэмээр. Партийна группын үүргэ үдэр, хоногой үнгэрхэ бүри дээшэлжэ байна.

Б. ВАНЧИКОВ.

ТОБШОХОНООР...

▲ Европодохи тон томо Кучугска сульфатна комбинат Алтайн хизаарта баригдажа байнхай. Тэндэ баhа нэгэ заводой корпус бодхогдобо. Энэ завод анхагта малтамалнуудай промышленностьда сернистэ натри үгэхэ юм. Тэрэнэй ашаар полимеллическэ руда шулуунhаа илган hалгаагдаха байна. Кучугска химигүүд энэ жэлэй эсэс хүрэтэр түрүүшын бүлэг сернистэ натри үгэхэ гэжэ уялга абаа.

▲ Невинномысска ГРЭС-тэ хоёрдохи турбогенератор болзорhоо нэгэ жэл урид ашаглалгада үгтөө. Шэнэ агрегат түрүүшынхи шэнги газаа хабсаргагдаhан байна. Невинномысска ГРЭС Хойто Кавказдахи гансахан лэ хашанье, хушалташьегүй станци болоно.

«Буряад үнэнэй» Хоолос экономикын клуб

ЭКОНОМИКО ХҮГЖӨӨЛГЫН ЭХИН ШАТА

Колхоз, совхозуудта үйлэдбэриин-финансова түсэб табилгые декабриин 25 хүрэтэр дүүргэхэ

Мүнөө үе болотор хүдөө ажахын бүхы предприятинүүд жэлэй тоосоо гаргаhанай hүүлдэ үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые табидаг байгаа юм. Ингэжэ түсэблэхэдөө үнгэрhэн жэлэй тоо, баримтануудые хараада абажа, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые тодорхойлон зохёодог hэн.

Зүгөөр жэлэй тоосоо табилга, тэрэниие баталалга жэл үнгэрhэнэй бүри хойно, январь hарада гү, али февралиин эхеэр дүүрэдэг гээшэ. Тиигээд колхоз, совхозууд үйлэдбэриингөө түсэбые табижа эхилнэ, имагтал март hарада гү, үгышье hаа апрель hарын эхеэр дүүргэнэ. Энээнэй hүүлдэ юун болоноб? Түсэбэйнь дээдэ зургаануудта баталалгада абтатар үшөө 1,5—2 hарын болзор үнгэрнэ ха юм. Тиигэжэ совхозой ажалшад, колхозой гэшүүд хахад жэл шахуу хугасаа соо үйлэдбэриин ямаршье түсэбгүйгөөр ажаллана бшуу.

Үйлэдбэриин-финансова түсэбэй удаан саг соо табигдаhаншье hаа, зарим ушарта олонхи ажахынууд тэрээн дээрэ үшөө hаалта татажа, фермэ, бригада, звено бүхэндэ үгтэхэ даалгабариие хожомдуулжа хүргэдэг. Энээнhээ байтагай бусад ажахынууд hара, квартал соо, мүн жэл соо хэхэ хүдэлмэриинь, ажалайнь гаргашые тодорхойлhон тусгаар лимит бригада, фермэ, звено бүридэ үгэдэггүй байха юм. Имэ байдал хүдөө ажахын үйлэдбэридэ тойбо тодхор татахаhаа бэшэ, hайн нүлөө үзүүлнэгүй.

Үйлэдбэриин-финансова түсэб саг соогоо табигдаагүй байбал, хэрэгтэ хэрэггүй хүдэлмэридэ гаргаша ехээр хэгдэжэ болохо. Энэнь ажалай бүтээсые бага болгохоhоо гадна, продукциин өөрынь үнэ сэн ехэдхэнэ. Тиимэhээ Россиин Федерациин Хүдөө ажахын продуктнүүдые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерство хүдөө ажахын бүхы предприятинүүдые 1965 оной үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые гараха оной январиин 1 болотор табиха гэжэ уялгалаа. Түсэбэй проектнүүд колхозуудай правлениин заседанида зүбшэжэ, хамтын суглаанда баталагдаха, совхозуудта—саг ургэлжын үйлэдбэриин зүблөөнүүдтэ хэлсэгдэн абтаха ёhотой.

Шэнэ жэлэй гаратар үйлэдбэриин түсэбүүдые табиха арга боломжо бии. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха талаар гол хараа бүхы үйлэдбэриин управленинүүдтэ зүбшэгдөө юм. Малай тоо толгой олошоруулха, таряан ажал эрхилхэ асуудалнууд мүн лэ хэлсэгдээ. Тиихэдэ совхозуудта ажалшадай тоо, салин хүлhэнэй фондын лимит, гол зүйлэй продуктнуудай өөрынь үнэ сэн баhал тодорхойлогдонхой. Дээрэhээ ямаршье захяа захиралтагүйгөөр эдэ бүгэдэ ажахы бүхэндэ зүбшэгдэжэ, хараада абтаhан байна бшуу.

Ажалаа түсэблэхэдөө колхоз, совхозууд энэ жэлэй тоосоо гаргахые хүлеэнгүйгөөр, 1964 оной 9 hарын дүнгые, 4-дэхи квартал соо ямар хүдэлмэри хэгдэhэниинь тодорхойлжо, ерэхэ жэлэйнгээ үйлэдбэриин-финансова түсэбые табиха аргатай. Энэ хүдэлмэриие түргэдхэхын тулада республикымнай Министрнүүдэй Совет тусгаар тогтоол абаhан, үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые колхоз, совхозуудта декабриин 25 болотор табижа дүүргээд, январиин 1 болотор үйлэдбэриин управленинүүдтэ баталагдахыень, гараха оной январиин 5 хүрэтэр республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствэдэ үгэхыень дурадхагдаа.

Энэ болзор дотор түсэблэлгын бүхы хүдэлмэри дүүргэгдэхэ ёhотой. Энээнэй харюусалгые үйлэдбэрилгын управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд даажа абаха бшуу. Хэрбээ 1965 оной үйлэдбэриин-финансова түсэбэй саг болзортоо табигдаагүй байбал, шэнэ жэлэй январиин 1-hээ хойшо гүрэнэй банкнууд ямаршье юумэндэ мүнгэ hомололгые хааха болоно. Энээнhээ боложо ажалшадта салин хүлhэ абаха ябадал хойшолуулагдажа магад.

Теэд мүнөө үедэ энэ шухала хүдэлмэри үшөөл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэжэ байна. Тухайлхада, Улаан-Үдын управлениин Карл Марксын, XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Гигант» болон бусад колхозууд мүнөө хүрэтэр үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые табяагүй байха юм. Дурсагдаhан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд «яарахашье юумэмнай үгы, январь hарада табина бэзэбди» гэhэн шалтаг барилсана гээшэ ха. Хяагтын Погранична совхозой хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэреэ баhал удаарулна. Совхозой экономист нүхэр Овсянкин Улаан-Үдэдэ сессидэ ерэнхэй. Тэрэнэй орондо ажаллаха хүн олдоногүй.

Тиихэдэ республикымнай зарим ажахынуудта экономистнууд үгы. Имэ байдал Улаан-Үдын управлениин олонхи ажахынуудта үзэгдэнэ. Энээнтэй хамта, бусад ажахынуудта экономист-түсэблэгшын уялгануудые тусхай hургуулигүй хүнүүд даажа байдаг. Жэшээлхэдэ, Зэдын управлениин «Родина» колхоздо энэ тушаалда 3 классай hургуулитай хүн ажаллана. Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхоздо эрдэм hургуули багатай Дашабыл Дамбаев хүдэлнэ. Колхозуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд экономист-түсэблэгшын уялгые бригада, отделенинүүдhээ мэдээсэлнүүдые абаад лэ байдаг хүн дээрэ тоолоно ха.

Зүгөөр энэ тушаалда хүдэлдэг хүнүүд харюусалгатай ажал эрхилхэ ха юм. Экономист-түсэблэгшэ ажахынгаа мэргэжэлтэдтэй зүбшэжэ, таряан ажал, мал ажал болон бусад hалбаринуудта холын хараата түсэбүүдые табидаг, үйлэдбэриин-финансова түсэб табилгада хабаададаг, ажалыень эмхидхэлсэдэг юм. Жэлэй кредитнэ түсэбүүдые, мүнгэн сангай түсэбүүдые табижа, тэдэнэй дүүргэлгые шалгажа байха уялгатай. Гадна үйлэдбэриин участогуудта продукци абаха түсэбэйнь ямараар дүүргэгдэжэ байhаниие, ажалай түлөөhэнэй гүрим эмхидхэлгые, салин хүлhэнэй фондын хэр зүбөөр гаргашалагдажа байдагые шалгана. Ажалшадай дунда экономическа хүдэлмэри эмхидхэнэ, хүдөө ажахын экономико шудалха асуудалда мэргэжэлтэдтэ туhална. Экономистнуудай ажал гансашье энээгээр хизаарлагданагүй, тоолоо hаа, үшөөшье олон уялгануудые дүүргэдэг байха. Тиимэhээ энэ тушаалда эрдэм бэлигтэй, тусхай дунда ба дээдэ hургуулитай, ажал хэрэгые hайса мэдэхэ хүнүүдэй ажаллаха байhаниинь хэндэшье ойлгосотой.

Энээнтэй хамта, хаана ямар нютагуудта ажалай зүбөөр табигдажа, ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байhаниие жэшээ болгон харуулхаар. Түнхэнэй Саяанай совхоздо (директорынь С. С. Автушенко) үйлэдбэриин-финансова түсэб табилгада бүхы мэргэжэлтэд, тоо бүридхэгшэд, ажалай түрүүшүүл хабаадуулагдана. Эндэ 1965 онойнь түсэб декабриин 25 болотор зохёогдожо дүүргэгдээд, үйлэдбэриин суглаануудта зүбшэгдэхэ, управленидэнь баталагдаха юм.

Энээнhээ хойшо колхоз, совхозуудта экономическа ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха байна. Энээниие хараада абан, РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет Россиин Федерациин Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствэдэ заабари үгэжэ, томо совхозуудта главна экономистнуудые хажуудань нэгэ-хоёр экономистнуудтай байлгахаар дурадхаа. Эдэ экономистнууд ажалай түлөөhэ эмхидхэхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие түсэблэхэ уялга дааха болоно. Имэ ажал ябуулагдаhанай ашаар совхозуудта экономическа хүдэлмэри бүри эмхитэй болохо, газар таряалан, мал ажал эрхилхэ хүдэлмэри hайжарха, ажахын мүнгэ зөөри гэргашалга гуримшуулагдаха болоно.

Энээнэй хажуугаар колхозуудай ажал совхозойхиhоо зааханшье дутуугүйгөөр эмхидхэгдэхэ бшуу. Ушар тиимэhээ хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг колхозуудта баhал тиимэ штат байлгахаар дурадхагдаха байна.

Үйлэдбэриин-финансова түсэбүүдые саг соонь, шанартайгаар табиха хэрэг хадаа ажахын hалбаринуудта—бригада, фермэ, отделени бүхэндэ продукци абаха түсэбэйнь, ажалайнь лимит гаргашые саг болзортонь хүргэжэ дуулгаха, хожомынь тэрэниие hайнаар хинан шалгажа байха арга олгоно. Имэ хэмжээ ябуулга колхоз, совхозуудта ажалай гаргаша бага болголгодо, мүнгэ зөөри алмалтада, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулгада, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехээр туhалха бшуу.

Б. ЦЫБИКОВ,
«Хоолос» гэдэг экономикын клубай гэшүүн-корреспондент, Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствын түсэблэлгэ-экономикын таhагай начальник.

Ханты-Мансийска загаhанай консервын завод шубуунай тэжээлдэ орохо «hүн» гэжэ нэрлэгдэдэг (пептид) экстракт буйлуулан гаргадаг болоо. Пептид загаhанай үлэгдэлнүүдhээ буйлуулагдадаг белок болон тоhо ехэтэй тэжээл юм. Боровско шубуунай фабрикада хэгдэhэн туршалга юу харуулааб гэхэдэ, имэ тэжээл эдиhэн тахяанууд түргэн томо болодог, үндэгэ олоор гаргадаг байна. Зураг дээрэ: Валя Руженская пептидые шэнжэлэн шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Нарай малда уураг ямар туhатайб?

Мэргэжэлтын зүбшэл

Тугалнуудта искусственна hү бэлдэжэ уулгахада өөдэргэн байдаг, дорюунаар түлжэдэг ха юм. hүүлэй үедэ республикымнай колхоз, совхозуудта энэ арга хэрэглэгдэдэг боложо, нилээд ехэ hүн алмагдадаг болоо. Энээнэй ашаар гүрэндэ hүн элбэгээр тушаагдана. Тиигэбэшье хэмэл hү тугалнуудта уулгажа байхадаа, тэдэниие илангаяа нарай бага байхадань hайнаар харууhалха хэрэгтэй. Искусственна аргаар бэлдэгдэhэн hүн hайн байдаг юм гээд лэ тугалнуудта түрэhэн үдэрhөөнь уулгажа болохогүй. Нарай тугал 2—3 недели эхынгээ уураг, hүн дээрэ байлгагдаха ёhотой юм. Юундэб гэбэл, үнеэдэй уураг соо белок болон бусад шэмэ ехэтэй зүйлнүүд элбэг байдаг. Энэнь нарай тугалнуудай бэедэ hайнаар нүлөөлдэг, гэдэhэ доторой үбшэнhөө hэргылдэг.

Нарай малда уурагай ямар талаараа hайн байдагые ингэжэ харуулаябди. Түрэhэн удаагаа уураг уужа түлжэhэн тугалнууд ондоохон байдаг. Уураг хүхөөгүй тугалнуудтай жэшэжэ яашье болохогүй. Хэрбээ тугалнууд уураг эдижэ түлжөөгүй hаа, түргөөр томожожо шададаггүй, багаhаа тажааржа муудадаг. Тиимэhээ тугалнуудые дорюунаар түлжүүлхын тулада хээлитэй ябаhан үнеэдые hайнаар харууhалха шухала. Энэ үе соогоо зохид hайн тэжээл дээрэ байлгагдажа тугаллаhан үнеэдэй уурагынь ехэ байдаг ха юм. Түрүүшын 4—5 үдэр соо тугалаа hайса садхаажа шададаг.

Уураг гээшэмнай мини hүндэ орходоо илгаа ехэтэй. Нарай малда шэмэтэй, шанартай тэжээлынь болоно. Тэрээн соо витамин болон минеральна зүйлнүүд ородог. Гадна, нарай малые элдэб үбшэнэй бактериhээ хамгаалха бодосууд үнеэдэй уурагаар дамжажа, тугалнуудай бэедэ тарадаг юм. Тиихэдэ уураг хадаа тугалнуудай бэедэ шэнгэсэ ехэтэй. Нарай тугалнуудай ууhан уурагай 96—97 процентнь бэедэнь шэнгэжэ тарана. Харин түрүүшын долоон хоног соо нарай тугалда ургамалай зүйлнүүдые үгөө hаа, тэрэнь ямаршье туhа болонгүй байжа болохо.

Энээнэй хажуугаар тугалнуудта хэмэл hү уулгахадаа, үдхэн hүнэй нормые бүри ехээр хаhажа болохогүй. Тугал бүхэн түрэhэн сагhаа эхилээд 60—70 хоног соо 180—200 килограмм үдхэн тоhолиг hү заабол ууха ёhотой. Хэрбээ искусственна hү тугалда уулгаад, энэ нормоhоонь 100 килограмм hү хороохо болоо hаа, орондонь машинадагдаhан hү уулгаха шухала гэжэ hанагдана. Тугалнуудта багаhаань эхилжэ шэмэ багатай тэжээл үгэжэ байбал, илангаяа түрүүшын үдэрнүүдтэ муугаар түлжэдэг.

Нарай тугалнуудай түргөөр томожохын тулада түрүүшынь үдэрнүүдтэ уураг болон үдхэн hүн дээрэ 20 үдэртэ байлгаад, саашадаа хэмэл hү нэмэжэ уулгаха хэрэгтэй. Тугал бүхэндэ 60—70 хоног соонь 400—500 литр хэмэл hү уулгахада болохо.

Хэмэл hүнэй ашa үрэнь, hайнииньшье ехэ. Энээн тушаа ямаршье арсалдаан байхагүй. Теэд тэрэнэй хажуугаар нарай тугалнуудые hайнаар түлжүүлхын тулада түрүүшынь үедэ уураг болон үдхэн hү хүсэд уулгажа байха хэрэгтэй.

К. ИЛЬИН,
Буряадай хүдөө ажахын институтдай багша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

ТЕХНИКЭЕЭ НАРИНААР ХАДАГАЛАЯ

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

Мүнөө үедэ колхоз, совхозууд техникэ зэмсэгээр баян. Хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэри гансал тэрэнэй хүсөөр бүтээгдэнэ гээшэ. Абажа харахада, Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынуудта мянгаад трактор, 600 комбайн, хэдэ мянган хүдөө ажахын бусад зэр зэмсэгүүд тоологдодог. Теэд эдэ машина зэмсэгүүдэй олонхиинь жэлэй туршада 2—3 hараар лэ ашаглагдахаhаа бэшэ, ондоо сагтаа наринаар хадагалагдажа байха ёhотой ха юм. Энэ харюусалга ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, техникэ хаража шалгажа байдаг гүрэнэй инспекцидэ даалгагданхай.

Таряа хуряалга гү, али полевой бусад хүдэлмэриин дүүрэмсээр механизатор бүхэн даажа байhан машинануудаа сэбэрлэжэ, тооhо шоройень арилгажа, техническэ талаарнь харууhа хээд, хэрэгтэй байгаа hаань, заhабарилгада оруулжа, тэрэнэйнгээ hүүлдэ техникэеэ нарин нягтаар хадагалалгада табиха ёhотойшье. Намартаа, үбэлэй үедэ хадагалагдаhан техникэдэ харюусалгата хүнүүд томилогдодог юм. Энэ ушарта тусгаар акт бэшэгдэжэ, тэрээндэнь ямар машинануудай хайшаагаар харууhанда үгтэhэниинь заагдадаг, машина бүхэндэ хэрэглэгдэдэг инструментнүүдынь шалгагдажа бүридхэгдэдэг.

Энэ жэлдэ техникэ зэмсэгүүдэй шалгалта хэгдэхын урда республикымнай аймагуудаар нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Колхоз, совхозуудта инженернэ болон техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнүүд үнгэргэгдэжэ, техническэ харалгын яажа үнгэргэгдэхэ тухай асуудал зүбшэгдэhэн байгаа. Тиигэжэ Мухар-Шэбэрэй аймагта тусхай график зохёогдожо, ажахы бүхэн шалгалтада хабаадуулагдаа.

Шалгалтын дүнгөөр юун элирээб? Аймагай олонхи ажахынууд техникэ зэмсэгүүдээ нарин нягтаар хадагалхын тулада ехэ хүдэлмэри хэhэн. Илангаяа XXI партсъездын нэрэмжэтэ, «Рассвет», «Знамя Ленина» колхозуудта, Хёлгын совхоздо хүдөө ажахын машинанууд hайнаар хадагалагдажа байна. Шалгалтын комиссинууд эдэ ажахынуудаар ябахадаа, үбэлдөө хадагалагдажа байhан машинануудыень мүнөө ажаллажа байhан бүхы тракторнуудтайнь шалгаа.

Бүхы дээрээ управлениин ажахынууд хүдөө ажахын техникэ зэмсэгүүдые техническэ талаарнь шанартайгаар хадагалжа байна, гэбэшье зарим дутагдалнууд бии. Жэшээлхэдэ, «Дружба», «Путь Ленина», «Победа», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудта, Бэшүүрэй совхоздо үшөөл олон машина хадагалалгада табигдаагүй байhаар. Зарим машинанууд полиhоо асаргадаhан хэбээрээ, айлай газаагуур хэбтэнэ. Таряа хуряалгын hүүлдэ комбайнуудай двигательнүүд тооhо шоройдо дарагдахагүйгөөр хушагдаха, ременьнүүдынь хадагалагдаха аад, ямаршье хэмжээ абтаагүй. Тиихэдэ шалгалтын үедэ Бэшүүрэй совхоздо «ДТ-54» трактор, «СК-2,6» түхэлэй комбайн хадагалалгада табигдаагүй, hандаржа хэбтэhэн байба. Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэйнь харюусалгагүйгөөр хандаhанhаа боложо, эдэ машинануудай частьнууд тоногдожо байна.

Энээнhээ гадна, шалгалтын комиссинууд хадагалалгада табигдаhан машинануудай дансануудые шалгахадаа баhал ехэ дутагдалнуудтай ушараа. Олонхи ажахынуудаар ябахада трактор, комбайнуудай техническэ паспортнуудта 3—4 жэлэй туршада ямаршье тэмдэг хэгдэдэггүй байба. Тиимэ паспортнуудта трактор, машинанууд ямараар ашаглагдажа байhан жэл бүри тэмдэглэгдэхэ ёhотой бшуу. Мүн «Победа», «Дружба» колхоздо, Бэшүүрэй совхоздо зарим трактор, комбайнууд оройдоо техническэ паспортгүй байба.

Шалгалтын дүнгөөр аймгүйсэдкомой нүүдэл заседани «Путь Ленина» колхоздо үнгэргэгдэжэ, колхоз, совхозуудта үзэгдэhэн дутуу дундануудые усадхаха тушаа хэлсэгдэбэ. Эндэ ажахынуудай болон «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсажа, ажалайнгаа дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэбэ.

Аймгүйсэдкомой заседаниин шиидхэбэреэр шалгалтада ушарhан дутагдалнуудые дары усадхаха тушаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаба. Илангаяа машина техникэеэ муугаар хадагалжа байhан Бэшүүрэй совхозой хүтэлбэрилэгшэд бүришье шангаар зэмэлэгдэжэ, хуулиин хэрэгтэ хабаадуулагдаха болоо.

О. ЗАДАНОВ,
республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэн таhагай начальник.

Сабшалан—манай БАЯЛИГ

МҮНӨӨНhӨӨ ТЭМСЭХЭ ЕhОТОЙБДИ

Суута луговод А. И. БАТЫШЕВАЙ дүй дүршэлhөө

Сабшалан дээрэhээ үбhэ ногоо хэр ехээр хуряагдажа абтана хаб? Энэ асуудалда харюу үгэхэдөө ингэжэ хэлэебди. Манай республикын колхоз, совхозууд сабшалан, бэлшээриин газар ехэтэй юм. Хэдэн мянгаад гектар сабшалан эдлэжэ байдаг ажахынуудшье захаhаа бии. Бүхы дээрэнь абажа харахада, республика доторнай 1,5 миллион гектар сабшалан, бэлшээриин газар тоологдоно. Тэрэнэйнь 120 мянганиинь жэл бүри уhалагдажа байха аргатай байна бшуу.

hүүлэй жэлнүүдые абахада, имэ ехэ баялигhаамнай биратай ашаг олзо абтанагүй ха юм. Сабшалан дээрэhээ үбhэ ногоон элбэгээр абтажа байха аад, бирагданагүй. Олонхи ажахынууд гектар бүриhөө 5—6 центнер үбhэ хуряажа абадаг. Энэмнай ямар ургаса гээшэб! Хэрбээ сабшалангай газарые жэл бүридэ уhалжа, hайжаруулжа байдаг hаамнай, га бүриhөө адагынь 15—20 центнер хүрэтэр үбhэ ногоо ургуулха арга бии. Теэд тиимэ хүдэлмэри муугаа ябуулагдана ха юм. Адаглажа ябахадашни, зарим колхоз, совхозуудта сабшалангай газар үргэдхэгдэхэhөө байтагай шугы бургааhанда дарагдажа байдаг. Мүнөө үедэ 400 мянган гектар сабшалангай оройдоол 300 мянган гектарынь хэрэглэгдэжэ, бэшэнь сабшагдахаяа болишоhон байха юм. Гадна урдань сабшагдажа байдаг үбhэ ногооной ургаса hайнтай газарнууд орхигдошоhон. Сабшалангай газарые үтэгжүүлжэ hайжаруулха талаар бага хүдэлмэри ябуулагдана. Мүн олонхи ажахынууд, илангаяа Яруунын, Хориин, Улаан-Үдын, Хяагтын, Зэдын болон бусад аймагуудай колхоз, совхозуудта ниитын мал сабшалан дээрэ орой болотор адуулагдажа, ургасыень муудуулдаг. Зарим ушарта июнь hарын тэн болотор сабшалан дээрэ мал адуулагдана ха юм. Тиигэжэ байхада хаанаhаа үбhэ ногооной ехэ ургаса абтахань hэм.

Энэ жэлдэ республикымнай колхоз, совхозууд хамта 187 мянган тонно наг шэбхэ сабшалан дээрэ гаргаа. Нёдондонойхидо орходоо нилээд ехэ газар үтэгжүүлэгдээ ха юм. Мүн бусад ажахынууд үбhэ ногооной ургаса дээшэлүүлхын тулада минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэhэн байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ 46 мянган тонноор ехэ үбhэн бэлэдхэгдэжэ абтаа. Энээнтэй хамта юун хэлэгдэхэб гэбэл: нэн түрүүн түрүүшүүлэй дүй дүршэлые ургэнөөр хэрэглэжэ, саашадаа сабшалангай ургасые дээшэлүүлхэ арга тухай хөөрэлдэхэ ёhотойбди. Тиигээ hаа, ойрын жэлнүүдтэ республикымнай ажахынууд ниитынгээ малда илангаяа үбhэ ногоо горитой бэлдэхэ аргатай болохонь хэндэшье ойлгосотой.

Сабшалангай газарые hайжаруулжа, ургаса ехэтэй болгожо байдаг оролдосотой хүнүүд манай республика дотор байhан, мүнөөшье бии гээшэ. Жэшээлхэдэ, урдань республика дотороо мэдээжэ болоhон нүхэр Герасимов ямар ехэ үүсэл гаргаhан байгааб! Буряадаймнай бүхы луговодууд тэрэнэй жэшээгээр ажалладаг байhан ха юм. Тэрэнэй hурагшань гэхэ гү, али шабинь болохо Андрей Иннокентьевич Батышевые хэн мэдэхэгүйб! Залуу үетэнhөө бэшэ хүнүүд мэдээ, хараа ёhотой. Энэ нүхэрнай 1935 онhоо эхилээд, хэдэн жэл удаа нүхэр Герасимовай ажалда туhалhан, удаань өөрөө бэеэ даагаад ажалладаг болоходоо ехэ амжалта түйлаhан байгаа. Нүхэр Батышев сабшалангай ургаса дээшэлүүлхын тулада илангаяа үбэлэй сагта ехэ хүдэлмэри үнгэргэдэг байhан. Үбэлдөө, декабрь hараhаа эхилжэ, сабшалан дээрэ тошон халяадаг, гектар газарта 30 тонно хүрэтэр наг шэбхэ зөөдэг байгаа. Тиихэдэ га бүридэ 2—3 центнер шубуунай аргал тараадаг, үнэhа суглуулжа хэрэглэдэг байгаа. Мүн гектар бүриин 3 центнер хүрэтэр хэмжээтэйгээр суперфосфат оруулагдадаг hэн. Ингэжэ үтэгжүүлэгдэhэн сабшалангай үбhэ ногоон үндэрөөр, үдхэнөөр ургадаг байгаа бшуу.

Хайшан гээд, ямар сагта газарынь уhалагдадаг байгааб? Нүхэр Батышев хабар эртэ, газарай хүрьhэнэй 10 сантиметр тухай гэдэhэн хойно, сабшалангаа уhалдаг, тиигээд май hарын 10—15 багта хоёрдохёо уhалдаг байгаа. Сабшалан уhалжа байхадаа, участок бүхэниие ямараар уhалхаяа өөрөө тодорхойлдог hэн. Жэшээлхэдэ, Алтан гэдэг газарай сабшалан дээрэ 1—1,5 хоногто hубагаар уhа урадхуулжа, газартань hайса шэнгээдэг hэн. Намжаа гэжэ газарта баhал тиигэжэ уhалагдадаг, га бүридэ дунда зэргээр 500—600 кубометр уhан шэнгээгдэдэг hэн. Зарим шэнгэн ургасатай сабшалан дээрэ шара хүсы үбhэн тараагдажа, ургасань үдхэрүүлэгдэдэг байhан. Энээнhээ гадна, нүхэр Батышев сабшалангые нэгэ дахин борнойлдог байгаа. Тиигэхэдэнь ногооной гараса бүри hайжардаг байна.

Оролдосотой hайнаар ажаллаhанай ашаар луговод Батышевай ямар амжалта түйлаhаниие харахада имэ:

Онууд	Хэды гектар даалгагдааб?	Гектар бүриhөө абтаhан үбhэн (центнерээр)
1949	40	32,0
1950	43	24,7
1951	43	33,0
1952	43	42,0
1953	43,5	25,0
1954	45	25,0

Энэ 6 жэлэй дүн дээрэhээ харахада, олонхи жэлнүүдтэнь гектар бүриhөө 25—30 центнер үбhэн абтаhан байна. Тиихэдэ нүхэр Батышев Намжаа гэжэ газарта сабшалан даажа байхадаа туршалгын участогтай байhан. Тэндэhээнь зарим жэлнүүдтэ га бүриин 110—120 центнер гэхэ гү, али 3—4 дахин ехэ үбhэ хуряадаг байгаа. Тиигээд 1957 онhоо хойшо тэрэнэй даадаг сабшалан дээрэ ондоо луговодууд ажаллаа hэн. Тэдэнэр түрүү луговод нүхэр Батышевай дүй дүршэлые хэрэглэн баhал ехэ амжалта түйлаа. 1957 онhоо эхилээд 1964 он гаратар Намжаагай сабшалан дээрэ ажаллаhан луговодууд гектар бүриин 20 центнер үбhэ алгадгүй абажа байhан байна. Жэшээлхэдэ, 1964 ондо луговод Павел Соколов 34 га сабшалан дээрэhээ дунда зэргээр га бүриин 24,2 центнер, рекордно участогhаа гектарай 40—56 центнер үбhэ абаhан байгаа. Нүхэр Соколов декабрьhаа февраль hара гаратар 81 мянган кубометр мүлhэ хүргэжэ абаhан, тэрэнэй ашаар бүхы участогаа 3 дахин уhалhан байгаа. Тиихэдэ 100 гаран тонно наг шэбхэ зөөгдэhэн байна. Ерэхэ жэлдэшье Сэлэнгын Тельманай нэрэмжэтэ колхозой луговодууд үбhэ ногооной баян ургаса абаха хүсэлтэй.

Герасимов, Батышев шэнгеэр хүдэлхэбди! Ингэжэ Жаргаланта нютагай луговодууд мэдүүлнэ.

И. ЕЛАЕВ,
агроном.

ТАТАРАЙ АССР. Заинска ГРЭС-эй гурбадахи ээлжээнэй энергоблок ашаглалгада оробо. Энэ станциин гаргаhан элшэ хүсые республикын промышленна предприятинууд, колхозууд болон совхозууд абаха юм. Зураг дээрэ: Заинска ГРЭС-эй түхэл шэнжэ.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 20.

Һургуули БҮЛЭ олониитэ

БАГА ҮХИБҮҮД ГЭРТЭЭ...

Бодожо үзэмөөр

Мэнэ һаяхан Харэн тосхондо ошоод, танил болохо айлайдаа буубаб. Тэдэнэйхимни табан үхибүүдтэй: дүрбэниинь һургуулида ябана, табадахинь һургуулиин наһа хүрөөгүй, зургаандаа дүтэлжэ ябана. Тиимэ хадаа гэртээ.. Хэды тиимэхэншье һаа, тэрээхэн бишыхан Сэсэгмаа басагахан нэгэдэхи классай үхибүүдэй уншадаг, үзэдэг номуудые: «Үзэглэл», «Түрэлхи хэлэн» болоод бусад номуудые дууһан уншажархина, зуу хүрэтэр тоо тоолоно, хорин соо тоонуудые нэмээжэ, хороожо шадана.

«Басагантнай яагаа өөрэ юм, иимэ бишыхан аад, хэдылээ иигэжэ уншадаг болоо гээшэб, таанад өөһэдөө заана ёһотойт»—гэхэдэмни, эхэнь ехэл дурагүйдэжэ: «Бидэ эхэ эсэгэ хоёрынь нэгэшье үдэр, нэгэшье үзэг заагаагүйбди. Харин энэмнай иигэжэ аха, эгэшэнэрэйнгээ номоо үзэхэдэнь харалсажа байһаар, уншадаг болошоо. Энэнь ехэ муу юумэ байна. Үхибүүнэй һургуулида орохоһоо урид үзэг мэдэхэ болоходо муу юумэ гэгшэ. Бидэнэр һэргэг байжа шадангүй, эдхон басаганайнгаа тархи толгой эрьюулбэ гээшэ хабди»,—гэхэ мэтээр үхибүүдэй эхэ тоо томшогүй олон юумэ хэлээ бэлэй. Минии хоноһон үдэшэ тэрэ эхэнэр басаганайнгаа ном лэ барихыень һанахада, буляажа абаха юм. Сэсэгмаахан али болохо аргаар мүнөөхи номуудай нэгыень абаад лэ байлсахаяа һанана.

Энээниие харахадаа, ажабайдалда ямар жэгтэй юумэнүүд ушарна гээшэб гэжэ гайхаа бэлэйб. Зарим үхибүүдые номоо үзэ гэжэ эхэ эсэгэнь хашаха баалахаһаа наагуур байдаг, тиихэдэ зарим нэгыень ном баринаш гэжэ зэмэлхэ баатай болоно.

Һургуулиин наһа хүсөөгүй Сэсэгмаа басагаханай дан эртүүр ном уншажа һурахадань хожомоо муу байха бэшэ юм гү гэжэ асуумаар гү? Тэрэ үхибүүнэй эхэ эсэгэ хоёр иигэжэ һаназгаа зобоходоо хэр зүб гээшэб? Минии һанахада, тэдэ хоёрой иигэжэ һанаа үнөөгөө зобооһониинь үлүүтэ шэнги байна. «Горхо үзөөгүй аад, гуталаа бү тайла» гэһэндэл, үхибүүнэйнгээ ямараршье һурахыень мэдээгүй аад, ехээр айлтагүй ааб даа.

Арад зоной ажабайдалай жэлһээ жэлдэ һайн болохо тума эхэ эсэгэнэр ехэ сүлөөтэй боложо, үхибүүдээ хүмүүжүүлгэдэ тэрэнээ зорюулна. Энэ ушар үхибүүдэй юрэнхы хүгжэлтэдэ тон һайн нүлөөтэй гээшэ. Мүн гэртэһээ олон үхибүүдэй һургуулида ябахада, бишыхан дүүнэрынь үзэг бэшэгтэ эртээр оролдог болоно. Энэнь муу гээшэ гү? Бэшэ гэжэ һананам. Һургуулида ороогүй бишыхан үхибүүд бүхэли үдэртөө радио шагнана, ехэнүүд зоной газетэ, журналнуудые уншаад, хоорондоо хөөрэлдэхыень шагнана. Тиихэдэ баһа юумэ ойлгожо, ухаамсар болоно байна. Энэнь муу гээшэ аал? Муу бэшэл даа, ехэл һайн лэ гэмээр. Үхибүүдэйшье саадтэ ябаашадта үзэг ба тоонуудые бага сага заажа байдаг ха юм.

Иимэ ушар шалтагаанууд дээрэһээ һүүлэй үеын олонхи үхибүүд һургуулида ерэхэдээ, тоо, үзэг танихэ ба уншаха, бэшэхэ талаар бэлэдхэлтэй ерэдэг болоно байна. Эдэнэрэй һургуулида орожо, түрүүшынгээ алхамуудые хэхэдэнь тэрэ бэлэдхэлынь туһа болодог. Тиибэшье класс соо бүхы үхибүүд ямаршье бэлэдхэлгүй ерэгшэдтэй хамта һурахадаа, залхуу болодоггүйл даа. «Басагамни нүхэдһөө урид юумэ мэдэхэтэй һургуулида ороод, урогтоо миил һуухань. Тиигэжэ залхуу болоно болохо, үгышье һаа, багшадаа һаад хэжэ, тоомоо тэһарха юм гү» гэжэ Сэсэгмаагай эхэ һанаагаа зобоно.

Олонхи багшанартай хөөрэлдөөд, һургуулиин ажабайдалые хараад үзэхэдэ, үзэг бэшэг мэдэхэтэй үхибүүд булта шахуу һайнаар лэ һурадаг, тиихэдээ гансахан эхин классуудта һайнаар һурадаг бэшэ, халтад гэхэдээ, наймадахи, арбадахи классуудые дүүргэтэрээ ото һайнаар һурадаг байна. Тиимэ үхибүүдэй үгэ хэлэниинь баян, нугархай, ухаан бодолынь һүбэлгэн, һонор байдаг. Гэртэхинэйнгээ анхарал оролдолгоор аманда орохоһоонь абан, түрэл буряад ба ород хэлэнүүдэй уран һайхан оньһон үгэ, таабари, дуунуудые, ульгэрнүүдые уран һайханаар хэлээд, сээжэлдэжэрхиһэн үхибүүд эрдэмэй далайе түргэнөөр, һайнаар, гүнзэгыгөөр шудалдаг юм. Хэнэйшье мэдэхээр, бага наһанай һургаал тон бүхэ, тон түргэн байдаг!

Тиихэлэ эхэ эсэгэнэрэй талаһаа анхарал үгы байһан үхибүүд һургуулида ерэхэдээ ямаршье бэлэдхэлгүй, үгэ хэлэниинь тулюур, даруу ба хирүү хитүү байдаг. Тэдэнэр нилээн удаан һураһан хойноо һургуулиингаа байдалда дадажа, арай гэжэ хэлэтэй аматай болодог. Теэд энээндэнь хэды ехэ саг һалана гээшэб!

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, долоо наһа хүрөөгүй үхибүүдые гэртэнь, саадтань һургажа, тоо ба үзэг танюулжа, уншуулжа байха гээшэ тон һайшаалтай, удхатай, хожомой хараатай хэрэг гээшэ. Үхибүүдэйнгээ һургуулида ороогүй аад, ехэ юумэ мэдэхэ болоходонь айлтагүй, харин баярлаха хэрэгтэй. Энээнтэй дашарамдуулан нэгэ һанамжа хэлэлтэй.

Зарим үхибүүдые, долоо наһаяа хүсөөгүй аад, тоонууд ба үзэгүүдые таняад, багахан номуудые уншадаг болоходонь, нэгэдэхи класста абаад һургахада яаха юм. Мүнөө бидэнэр тиимэ үхибүүдые «долоогоо хүрөөгүйш» гээд һургуулида абанагүйбди. Тэдэнэр хайратайгаар нюдэнһөө нёлбоһо мэлмэрүүлһээр гэртээ харижа, үшөө жэл соо хүлеэхэ баатай болоно. Магад хожомой эрдэмтэд, зохёолшод болохо зониие хэдэн сагаар хожомдуулна бэшэ гүбди? А. С. Пушкинай 4—5 наһатайдаа француз номуудые уншадаг байһаниинь мэдэнэбди. Иигэжэ тоолохо, нэрлэхэ болоо һаа, гансашье Пушкин бэшэ.

Үхибүүдые аргатайл һаа багаһаань һургая, энээнһээ айлтагүй гэжэ һананам.

Д. ЛЫГДЕНОВ,
багша.

Түнхэнэй аймаг.

1928 он һэн. Арба найматай басаган Цымжит Цыбенова Яруунада Гулвай нютагта түрүүшын ясли нээгээд, тэндээ хүдэлөө бэлэй. Удангүй Маарагта, Эгэтэ нютагуудта үхибүүдэй ясли нээгдэбэ. Хүүгэдэй эдэ эмхинүүдтэ Цымжит басаган мүн лэ хүдэлһэн юм.

Гушаад оноор байгуулагдаһан хүүгэдэй ясли гэхэдэ, тэрэ үеын байдалай бэрхэшээл, мүнөөхи залуу басаганай буряад эхэнэрнүүдэй дунда ябуулһан айхабтар ехэ хүдэлмэри тухайлнабди.

1931 онһоо нүхэр Цыбенова багшалжа захалба. Тэрэ гэһэнһээ хойшо «гушан гурбан Гулвай» гэжэ суурхаһан нютагһаа эхилээд, үргэн дэлюун Үльдэргэ хүрэтэр энэ багта ябаагүй, ажаллаагүй газарынь үгы гэхэдэ буруу бэшэ. Цымжит Аюшеевна Цыбенова гуша гаран жэл соо соёл болбосоролой нэгэ шухала һалбарида—залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ ажаллажа ябана. Мүнөө энэ үнинэй багша Эгэтын адагай һургуулида хүдэлжэ байдаг. Юрын лэ нэгэ үдэр энэ багшатай уулзажа, дүрыень буулгабабди.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЛЕНИНГРАД. Гуша гаран жэлэй урда тээ Колтуша тосхондо И. П. Павлов научно-биологическа станци тогтооһон юм. Мүнөө тэрэнь СССР-эй Наукануудай академиин физиологиин институт болонхой, эрдэмтын нэрээр нэрлэгдэжэ байдаг. Олон дабхар корпусуудтань тон шэнэ аппаратурануудтай элдэб лабораторинууд бии.

Тус институдай бэлигтэй бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд физиологиин эрдэм ухаанай орёо асуудалнуудые шиидхэнэ, амитадай ба хүнэй нервэ тухай Павловай һургаалые саашадань хүгжөөжэ байна. Эдэнэй шэнжэлэлгэдэ генетикэ ба сасуудхаһан физиологи ехэ һуури эзэлдэг. Радиобиологиин, биохимиин хубилалтануудай талаар мүнөө шэнэ шэглэлтэй хүдэлмэри хэжэ байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хоолой шэнжэлгэдэ хабаатай физиологиин лабораторие даагша профессор Александр Васильевич Соловьев туршалга хэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭДЭБХИТЭД-ТҮРЭЛХИД ЕХЭ ҮҮРГЭТЭЙ

Хушуун-Үзүүр тосхоной һаруул клуб соо түрэлхидэй суглаан үнгэргэгдэбэ. Һурагшадые хүмүүжүүлгэдэ гэр бүлынхидэй үүргэ тон ехэ гэһэн асуудалаар Хушуун-Үзүүрэй 8 жэлэй һургуулиин директор Ш. Э. Эрдынеев элидхэл хэбэ.

Энэ суглаанда ерэгшэд дурсагдагша асуудалаар һанамжа бодомжонуудаа зүбшэн хэлсэбэ. Энээнтэй хамта һуралсал-хүмүүжүүлгын талаар олон асуудалнууд тухай түрүүлэгшэ, арадай гэгээрэлэй отличник солотой Ц. С. Семенов үгэ хэлэхэ зуураа, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэг һайжаруулха тушаа тогтон хэлэбэ.

Һургуули дүүргэхэеэ байһан залуу хүнүүдэй уялга, харюусалга тухай 8-дахи классые ударидагша Б. Д. Дашанамжилов дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Гэр бүлынхидэй суглаа татахын урда тээ «Голос школы» гэжэ газетэ гаргагдаа һэн. Энэ суглаан дээрэ түрэлхидэй комитет һунгагдаба.

Б. ЦЫРЕНОВ.

Мухар-Шэбэр.

НАЦИОНАЛЬНО-СҮЛӨӨРЭЛГЫН ФРОНТЫН ТУГ ДОРО

Мүнөөдэр тэмдэглэгдэжэ байһан Урда Вьетнамай арадтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр Урда Вьетнамай патриодуудай ажабайдал болон тэмсэлдэхи алдарта үдэртэй тохёолдобо. Национально-сүлөөрэлгын фронт дүрбэн жэлэй урда тээ Вьетнамай урда талын хубида байгуулагдажа, Урда Вьетнамай тэмсэжэ байгаа арадай политическэ үргэн организаци болоһон байха. Мүнөө национальна фронт хадаа Урда Вьетнамай гурбан политическэ партиие, залуушуулай, эхэнэрнүүдэй, шажан мүргэлэй, мүн бусад 15 гаран организаци болон бүлэгые нэгэдүүлдэг. Эдэ организацинууд болон бүлэгүүд элдэб ажалай хүн зониие түлөөлдэг юм.

Национально-сүлөөрэлгын үргэн фронтын байгуулагдахада, Урда Вьетнамай арадай тэмсэл шэнэ шатада ороо. Фронт хадаа Урда Вьетнамай бүхы патриотическа хүсэнүүдые, Эхэ оронойнгоо аша туһые хүндэлдэг бүхы хүнүүдые нягтаар жагсааһан программа түрүүшынгээ съезд дээрэ соносхоо һэн.

Америкын эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые дары болюулха, Америкын сэрэгүүдые гаргаха, сэрэгэй зэбсэг түхеэрэлгэнүүдые гаргажа абаашаха, Урда Вьетнамай арадта дотоодынгоо хэрэгүүдые өөһэдөө шиидхэхэ эрхэ олгохо, эб найрамдал, бэеэ даанхай байдал болон демократиие хангаха гэһэн гол эрилтэнүүдые энэ программань табина. Имагтал энэ угаа ехэ нүлөөтэй эрилтэнүүдынь национальна фронтын ажал ябуулга хэхэ иимэ үргэн ехэ үндэһэ һуури байгуулжа үгөө.

Национально-сүлөөрэлгын үргэн фронтын хүтэлбэрилдэг арми хүн зоной зүгһөө ехээр дэмжэгдэжэ, дайсанай сэрэгүүдтэ шанга сохилтонуудые үгэдэг. Энэ армиин болон партизануудай сэрэгэй амжалтануудые доро дурсагдаһан хэдэхэн тоо, баримтанууд элеэр харуулжа үгэнэ. Июль, август болон сентябрь һаранuудта Сайгоной засаг түрын сэрэгүүд болон америкынхидэй 40 мянга гаран солдат болон офицер алуулһан байха юм. Жэшэхын тулада иимэ баримта дурдая. 1960 оной бүхэли жэлэй турша соо дайсан 12,5 мянга шахуу хүнөө алдаһан байха юм.

Имагтал зунай гурба һарын турша соо Урда Вьетнамай патриодууд 5.300 гаран винтовко, миномёт, пулемёт болон Америкын бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдые буляажа абаа.

Хэһээлтын ябуулгануудые хэхэдээ, Америкын командовани самолёдууд болон вертолёдууд гол үүргэ дүүргэхэ гэжэ тоолодог байһан юм. Теэд газар дээрэхиһээ дутуугүй үрэ ехэтэйгээр Америкын интервентнүүдтэй агаарта тэмсэжэ шадаха байһанаа Урда Вьетнамай партизанууд гэршэлэн харуулаа. Июль, август болон сентябрь һаранuудта патриодууд Америкын 150 шахуу вертолёт болон самолёдуудые буудажа унагааһан гү, али гэмтээһэн байха юм.

Рак Жиа, Кан Тхо, Ап-Бак, Бьен-Хоа болон бусад хэдэн арбаад пунктнууд Урда Вьетнамай тэмсэжэ байһан арадай эрэлхэг зориг болон баатаршалгын һулдэ тэмдэгүүд болонхой.

Урда Вьетнамай патриодуудай сүлөөлһэн районууд Америкын интервентнүүдэй болон Сайгоной туһамаршадай тушэглэдэг бүхэлэгдэһэн пунктнуудые бүри нягтаар хүреэлэн түрижэ байнхай. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта үшөө 600 мянга гаран урда вьетнамайхид сүлөөлэгдөө. Урда Вьетнамай газарай дүрбэнэйнь гурбан хуби сүлөөлэгдэнхэй юм. Эдэ районуудта 8 миллион үлүүтэй хүн ажаһуудаг. Национальна фронт хадаа эндэ зохёон байгуулхы программа бэелүүлнэ: хэдэн миллион акра газар таряашадта хубаажа үгтөө, таряашадай урдын үри шэри болюулагдаа, арендна түлөөһэн 10—20 процентһээ ехэ бэшэ болоо, фронтын нютагай комитедууд таряашадай дунда ажалай харилсан туһалалсалгын бригаданuудые эмхидхэнэ, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхана, бусад хэмжээнүүдые абана.

Сүлөөлэгдэһэн газар дээрэ демократическа һунгалтанууд үнгэргэгдөө, олониитын организацинууд хүдэлдэг, газетанууд гаргагдадаг, соёл культура, элүүрые хамгаалга хүгжөөгдэнэ, хүн зоной байдал улам бүри һайжарна.

Тиигэбэшье, генерал Тэйлорэй Вашингтондо һаяхан хэһэн хэлсээнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, Урда Вьетнамда эзэрхэг түримхэй ябуулга хэхэ политикаһаа эрсэхые США оройдоошье хүсэнэгүй, теэд энэ политика бүрин урагшагүйдэхэ гэжэ бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн байха юм. Эзэргүүсэлгын дайнда хүсэд илалта түйлажа гараха гээшэ Урда Вьетнамай арадай нангин зорилго болоно гэжэ Урда Вьетнамай патриодууд хадаа национально-сүлөөрэлгын фронт байгуулагдаһаар дүрбэн жэлэйнгээ ойн урда тээ бүхы дэлхэй дээрэ дуулдахаар мэдүүлһэн байна. Энэ зорилгын бэелүүлэгдээгүй сагта тэмсэл үргэлжэлүүлэгдэжэ байха.

Энэ үнэн зүб тэмсэлыень эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы хүнүүд дэмжэнэ. Энэ һанал нэгэдэлгэ хадаа Урда Вьетнамай арадай илалтые ойртуулалсаха шухала нүхэсэл болоолсоно гээшэ.

В. ХАРЬКОВ,
ТАСС-ай шэнжэлэгшэ.

Номой шэнжэлэл

Хэлэ хүгжөөлгэ—шухала хэрэг

Дунда һургуулида хэрэглэгдэхээр Т. А. Бертагаев, М. Н. Имеханов болон Д. Д. Дугар-Жабоной зохёоһон буряад хэлэнэй синтаксис энэ жэлдэ долоодохёо хэблэгдэбэ. Энэ ном хэлэнэйнгээ талаар яһала болохотой байна. Зургаадахи, долоодохи, наймадахи классайхидай тон лэ ойлгомоор найруулагданхай. Буряад хэлэнэй шухала шухала асуудалнууд энэ учебник соо зүбөөр тодорхойлогдөө, алдуу гаргаһан юумэ үгы. Грамматикын дүримүүдые ойлгуулха жэшээнүүд хүмүүжүүлгынгээ талаар һургуулинуудай мүнөөдэрэйнь зорилготой яһала тааранги. Методическашье талаараа энэ учебник һайшаамаар. Ном соо упражненинүүд яһала элбэг. Тэдэнь шэхэнэй дааритай болотор хэлэгдэһэн нэгэл упражненинүүд бэшэ, харин таатай янза бүриин юм. Тиин энэ учебнигэй һайн талынь дурдаха, тоолохо зорилго табиһан бэшэ хадаа, һанамжа бодомжонуудаа, ажаглалта дурадхалнуудаа хэлэжэ эхилхэмни.

Тус учебник соо энэ тэрэ дутуунууд яһала дайралдана гэе. Зүгөөр тэдэнь ехэнхидээ программаһаа дулдыдаһан байхэ. Юуб гэхэдэ, найман жэлэй буряад һургуулида түрэлхи хэлэ зааха программа дотор таарууугүй зүйлнүүд үшөөл бии ха юм.

Урдань буряад һурагшадта түрэлхи хэлэ заахын оронд минин грамматика шудалуулаад лэ үнгэрдэг байһан жэшээнүүд хододоол дайралдадаг һэн. Иигэжэ багшалхада бэлэн байгаа. Багашуулда ном һайнаар уншуулан ойлгуулаад, зүбөөр хэлүүлжэ, бэшүүлжэ һургахаяа оролдоод лэ, бэшэ юумэндэ һанаагаа ехээр зобоодоггүй байһан шуу даа. Энээнэй шалтагаануудай нэгэн—учебнигүүдые муушагаар зохёолго байһан. Жэшээлхэдэ, буряад синтаксис соохи зарим ойлгомжо дан хэтэ орёогоор, ондоогоор хэлэхэдэ, дан теоретическаар найруулагдадаг байгаа. Үгэнүүдэй холбоон ямар ухаантайгаар байгуулагданаб гэжэ хэлэхэһээ ондоо юумэн балайшье үзэгдэдэггүй һэмнай. Эдэ ойлгомжонуудые гэршэлхэ жэшээнүүдыньшье баһал тэрэ гуримаа дахангид байһан. Һурагшадай хэлые баяжуулха хэрэгтэ олонхи багшанар ёһо тэдыгээр хандадаг байгаа. Зүгөөр, сэглэлтын тэмдэгүүдые табиха дүрим тушаа хэлэгдээшье юм ааб даа, теэд тэрэ хэлэһэниинь баһа ёһын тэдысэ тооной болодог бэлэй. Найруулгынгаа талаар ахир сочинени бэшэһэн һурагшад юрэдөөл сэглэлтын тэмдэгүүдые гэмгүйгөөр табяа һаа, багшын зүгһөө һайн сэгнэлтэ абадаг һэн.

Иимэ гуримаар хэлэ зааха ябадал мүнөө һалаа юм бээз. Жэшээлхэдэ, Т. А. Бертагаев, М. Н. Имеханов болон Д. Д. Дугар-Жабоной синтаксис гансэ грамматикые дагажа хэлэндэ һургадаг аргые хэрэглэхэгүйгөөр яһала зохёогдоһон байна. Энэнь яһала тэды урагшаа алхам хэһэн ушар болоно. Гэбэшье, эдэ авторнууд юрэдөө эрид хубилалта хэжэ шэдээ гэхын аргагүй ха даа. Грамматикын лэ ойлгомжонуудые урдаа баридаг гурим учебник соо үшөөл бага зэргэ үлэһэн хэбэртэй. Энээндэ программын нүлөөн нилээд бии. Иимэһээ энэ синтаксисэй дутагдалнуудые усадхахын хажуугаар программыень заһалсаха шухала болоо гээд һанахаар.

Энэ номой үшөө нэгэ дутагдалые дурдабал, нэн түрүүн тэрэ теори дан үлүүсэ баримталһан байна. Эдэ авторнуудай зохёоһон синтаксис соо ороһон зарим грамматическа ойлгомжонууд, дүримүүд һурагшанарай хэлэ улам һайжаруулха, баяжуулха хэрэгтэ һаалташье юм гү гэхээр. Номой эхин багаар үгэнүүдэй холбоон тухай глава бии. Тэрээн соо үгэнүүдэй холболдохо аргануудые тон унжагайгаар зааһан байна. Мэдүүлэлэй зарим гэшүүд үлүүсэ дэлгэрэнгыгээр учебнигтэ ороо (28 нюурта). Оролто үгэнүүд баһа тиимэрхүүгээр үгтөө (аяар табан янзын оролто үгэнүүд заагдаа ха юм. 65—66 нюур). Обородууд элдэб янзын боложо үзүүлэгдэнэ (77—86 нюур). Нүхэсэл мэдүүлэлнүүд дэн олоор үгтөө, аяар долоо (92—104 нюур) ха юм.

Үхибүүдтэ үгэ холбуулжа һургаха хэрэгтэ үгэнүүдэй хоорондоо найралдадаг тухай теори ямар туһа хүргэхэ байгаа юм. Ниилэлдэһэн, дахалдаһан холбоон гэжэ юун гээшэб, тааралдал, хүтэлбэри, шадарлал г. м. юумэнүүд ямар ухаантай юм гэжэ байжа бэшэһэн, юрэдөөл, языкознани уруу хүтэлнэ, абаашана бшуу даа (9—10 нюур). Үгэнүүдые холбоходоо алдуу хэхэгүйн тула морфологи үзэхэ гээшэ тон аятай (илангаяа зохилдол мэдэхэ упражненинүүд ехэл хэрэгтэй бшуу даа). Урда жэлынь ойлгожо мэдэжэ абаһанаа хожомынь синтаксис соо хэтэрүү теоретическаар согсолжо байһанай хэрэг бии гээшэ гү.

Мэдүүлэлэй гэшүүдые дан тодорхойгоор харуулһан тухай дээрэ бидэ хэлээ һэмди. Тэрээнһээ мүнөө уламжалжа, ушарлагша гэдэг мэдүүлэлэй гэшүүниие аяар зургаа болгоо гэжэ ажаглахада иимэ: аргын, байрын, сагай, шалтагаанай, зорилгын, условиин. Энэ зургаан ушарлагшые тэрэ бүридэнь тодорхойлхо болоно бээз. Һурагшад эдэ ойлгомжонуудые сээжэлдэхэ. Һүүлээрнь һанажа ядажа зобохо. Теэд тэрэнь хэлэжэ, бэшэжэ, найруулжа һураха хэрэгтэнь багааршье нэмэри хэнгүй үнгэршэһэн байдаг. Тиигэхын орондо ушарлагша гээшэ тиимэ тиимэ асуудалнуудта харюусадаг юм гэжэ хэлээд дууһашаха байгаа бэшэ аал. Тиигээ һаа, һурагшад зургаан тэрэ ушарлагшадай грамматическа удхаа шанарые ухашалжа ядан зобохогүй һэм шуу. Тиин тэдэ хадаа үйлын арга, байра, саг, шалтагаан, зорилго, услови гэхэ мэтые тэмдэглэһэн ушарлагшадые лексическэ удхынь талаар зүб хэрэглэжэ һурангаа сочинени, изложенинүүдээ үлэмжэ зохидоор найруулжа шададаг болохо байгаа һэн ха.

Нүхэсэл мэдүүлэлнүүд тушаа хэдэн үгэ. Нүхэсэл мэдүүлэл грамматическа ямар удхэ шанартайб гэжэ һанажа ядан һууха гээшэ дэмы бэшэ гү? Тиигэхын орондо миин үгын семантическа удхыень тодо гүнзэгыгөөр мэдээд найруулһаниинь дээрэл. Тиин һургуулиин синтаксистэ аяар долоон нүхэсэл мэдүүлэл оруулһанай хэрэг үгы гэхээр.

Оролто үгэнүүд тухай ойлгомжо баһа энээншүүгээр заагдаһан байна. Оролто үгэнүүдэй грамматическа удха шанар дан дэлгэрэнгыгээр үгтэһэн байна. Батлалга тэмдэглэдэг, тухайлһые тэмдэглэдэг, һанал бодолой үг узуурые тэмдэглэдэг, хэлэгдэһэн һанал бодолой урдахи холбооё тэмдэглэдэг, һанал бодолые харуулдаг гэжэ байжа аяар табан параграф үгтэһэн байна. Энэ элдэб ойлгомжонуудые дээрэ дээрэһээнь обоолжо, үхибүүдэй һуралсалайнь саг хороохын орондо оролто үгын юрэнхы удхыень ойлгуулаад, удаань янза бүриин упражненинүүдые олоор үгэбэл, үхибүүдэй хэлэхэдэ түйимгэй болохо һэн ха гэжэ һанахаар.

Үшөө нэгэ горитой дутагдал юуб гэхэдэ, упражненинүүд болоно. Энэ ном соохи упражненинүүд ехэнхидээ тэрээхэн лэ синтаксисэй теори шудалха хэрэгтэ зорюулагдаһан байна. Даалгабаринуудыень шалгаад үзэхэдэ, тэдэнь ехэнхидээ грамматическа ойлгомжонуудые ойлгуулхые хүсэһэн байна.

Грамматика ойлгуулха һайн упражненинүүдэй хажуугаар хэлэ хүгжөөхэ упражненинүүд заатагүй хэрэгтэй.

Нюур бүхэнэй жэжэ божо дутуунуудые тэмдэглэхэ гэбэл, баһа юу хээн бии.

Номой арбадахи нюурта «колхознигууд... хүдэлнэд» гэжэ мэдүүлэл соо «д» гэжэ залгалта (хүдэлнэд) дэмыдэ тэрэлдэлэй формант болгожо харуулагдаа. Энэ залгалтые гаргажа хаяа һаа, буряад хэлэндэ алдуу болохогүй һэн.

Табии нэгэдэхи нюурта «Манай эндэ алирһаншье, нэрһэншье, үхэр нюдэншье бии» гэһэн жэшээ соошье гээшые өөрсэгүйн частица болгоһон байна. Теэд энэшье частица өөрсэгүй гэһэниие харуулнагүйл!

55-дахи, 56-дахи нюурта иигэжэ хэлэгдэнэ: «Хоёрдохи мэдүүлэл соохи **муухай** гэһэн элирхэйлэгшэ шанар тэмдэглэнэ, **зузаан** гээшэнь нимгэн зузааниинь харуулна, **хара** гээшэ үнгэ зүһыень тэмдэглэнэ». Зузаан, хара гэһэн хоёр үгэнүүд баһа шанар харуулһан байна бшуу.

Т. А. Бертагаев, М. Н. Имеханов ба Д. Д. Дугар-Жабон гэгшэдэй зохёоһон энэ учебник тон һайн гэмээр. Гэбэшье энээниие бага зэргэ заһахаар болоо.

Буряад синтаксис зохёоходоо ород хэлэнэй программые һажаажа болохогүй байһаниинь бүгэдэндэ мэдээтэй. Тиимэһээ грамматическа материалай теоретическа талыень хаһабал дээрэ һэн ха.

Энэ номые дахин хэблэхэдээ, һайса заһаад гаргабал, яһала һайн учебник болохо байна.

П. МАЛАКШИНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Редакциһаа: Буряад хэлэнэй грамматикын (синтаксисэй) дутагдалнууд тухай нүхэр П. Малакшинов һанамжа ажаглалтануудаа энэ статья соогоо бэшэбэ. Энэ асуудалаар һанамжа дурадхалаа бэшэхыень буряад хэлэнэй бүхы багшанарта редакци хандана. Һургуулинуудта хүдэлжэ ябаһан багшанарай ажаглалта дурадхалнууд энэ учебнигые улам һайжаруулха хэрэгтэ туһатай байха һэн.

ЭД ХЭРЭГЛЭГШЭДЭЙ ЭРИЛТЭ ЕХЭ

Арад зоной ажабайдал жэлһээ жэлдэ һайжаран хүгжэнэ. Тэдэнэй соёл болбосоролой, ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжын хэмжээ үдэр ерэхэ бүри үргэн дээшэлнэ. Ажалшадай ажаһуудалай талаар хангамжын гол асуудал болохо—худалдаа наймаанай хэрэгые архим һайнаар эмхидхэхэ гээшэ мүнөө үеын шухала зорилтонуудай нэгэн болоно. Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэхын тула һаяхан Хориин аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин пайщигуудай түлөөлэгшэдэй суглаан болобо. Тус суглаан дээрэ аймагай худалдаа наймаанай предприятинуудай үнгэрһэн юһэ һарын ажалай дүнгүүд тухай аймпотребсоюзай правлениин түрүүлэгшэ Б. Самбуевай элидхэл зүбшэн хэлсэгдээ.

Энэ үе соо Хориин худалдаа наймаанай эмхинүүд эд бараанай эрьесын түсэбые 101 процент, ном худалдаалгын—116,4, столовонууд—122,6 процент түсэбөө дүүргэжэ, ажалшадта түсэбһөө гадуур 83,5 мянган түхэриг барааг худалдаа.

Хориин худалдаа наймаанай предприятинуудта 500 гаран хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаһаа 140 хүн коммунис ажалай ударник гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. 17 түрүүшүүлдэ тиимэ алдар соло олгогдонхой.

Хориин сельпогой коллектив (түрүүлэгшэнь нүхэр Аюшин) эрхим һайнаар ажаллажа, байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр Россин потребсоюзай болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай Улаан туг, мүнгэн шанда хүртэһэн юм. Мүн Хэжэнгын совхозрабкоопто Буркоопсоюзай, профсоюзай обкомой дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шан олгогдоо һэн. Иигэжэ таряашад, малшадые һайнаар хангахын түлөө ажал хүдэлмэридөө шэнэ түрүү арга, эдэбхи гарган хүдэлмэрилдэг наймаалагшад олон бии.

Гэбэшье аймагай эд хэрэглэгшэдэй кооперациин предприятинуудай хүдэлмэридэ дутуу дунданууд үшөөл олон байһаар. Эдэнэй гол шалтагаанууд гэхэдэ, ажалшадай үргэн хэрэглэлые саг үргэлжэ шэнжэлэн, тэдэниие шухала эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһаралтагүй хангажа шадагданагүй. Энээнэй уршагаар гүйсэ багатай, шанар муутай бараан асарагдаад, наймаа болохогүй хэбтэжэ байдаг ушарнууд олон үзэгдэнэ. Илангаяа Дээдэ-Тайлсын, Дээдэ-Хурбын, Үдын болон Хэжэнгын совхозрабкоопуудай зарим магазинууд мууса ажаллана.

Фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр ажалладаг малшадые һайнаар хангаха ябадалда автолавканууд тон шухала үүргэтэй байна. Теэд автолавканууд хангалтагүйгөөр ажаллана. Малшадта үсөөн ябана. Энэ үедэ 4000 гаран малшад үбэлжөөн дээгүүр ажаһууна. Эдэниие эд бараа, хубсаһа хунар болон эдеэ хоолой зүйлөөр таһаралтагүй хангаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой. Совхозрабкоопуудай правлениин түрүүлэгшэнэр, худалдаанай таһагые эрхилэгшэд болон товаробедүүд өөһэдөө малшад дээгүүр ябажа, тэдэнэй эрилтэ хэрэглэмжые шэнжэлэн, худалдаа наймаанай ажалые һайжаруулха талаар арга хэмжээнүүдые абажа байха зэргэтэй.

Ажалшадые потребкооперациин пайщигууд болгон абаха ябадал баһал хангалтагүй. Худалдаа наймаанай ажалые эрид һайжаруулхын тула үргэн ниитэ пайщигуудай хүсэн хабаадуулагдаха ёһотой. Теэд энэ талаар мүртэй ажал ябуулагданагүй ха юм.

Эдэ бүхы дутагдалнууд тухай элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэд.

Хэжэнгын совхозой директорэй орлогшо нүхэр Мункин үбэлжөөнэй үедэ малшадые хангаха тухай асуудалда тогтоходоо иигэжэ хэлээ:

—Малшадта зорюулагдаһан эдеэ хоолой зүйл ба эд бараа совхозрабкоопуудта адляар хубааха хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, һаяхан Хориин сельпогой автолавканууд сухаари, талханай зүйлнүүдые малшадтаа худалдаһан байна. Харин манай малшад иимэ зүйлнүүдээр хангагдаагүй.

Дээдэ-Тайлсын, Красно-Партизанска совхозрабкоопуудай, Хориин сельпогой зарим магазинуудай наймаалагшадай ажалай журам эбдэдэг, хүдэлмэриин саг мууса сахидаг байһые, хүнэй хэрэгтэй эд бараанай муугаар асарагдадагые, райсоюзай гол оптово баазада бии байһан ехэхэн дутуу дунданууд тухай ниитын хинагша, пенсионер нүхэр Печаевский өөрынгөө үгэ соо шүүмжэлһэн байна.

Үдын совхозой гурбадахи фермын түб Баян-Гол тосхондо ажаһуудаг пенсионер Болхошоо Бабудаев пайщигуудые олошоруулха талаар мүртэй ажал хэгдэнэгүй, энээниие усадхахын түлөө ойлгуулһамжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха ёһотой гээд тэмдэглээ.

Кадрнуудые хүмүүжүүлхэ, социалис мүрысөө үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө тэмсэлые зүбөөр эмхидхэхэ тухай асуудалнуудта өөрынгөө үгэ нүхэр Митруев зорюулба.

Мүн Дээдэ-Тайлсын совхозрабкоопой түрүүлэгшэ Т. Башинова, госбанкын эрхилэгшэ Ц. Цыдыпов, аймагай Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо З. Лубсанова, мүн бусад үгэ хэлээ.

Суглаанда хабаадагшад ажалаа һайжаруулха тухай дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Н. ГАЛДАНОВ.

★ ☆ ★

ПЕРМЬ. Пермиин телефонно заводой хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэд коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ ороод, үйлэдбэреэ бүри болбосон һайнаар эрхилхын тула ехэ юумэ хэжэ байна. Тэдэнэр цехүүд дотороо шэнэ түрүү технологи нэбтэрүүлнэ, тэдэнээ болбосон сэбэр, гоё һайхан болгоно, байранууд соогоо сэсэгүүд ба модо һуулгана, ариг сэбэрэй түлөө тэмсэнэ.

Тинхэтээ хамта хүдэлмэрилэгшэдтэ медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэг улам һайжаруулагдана. Энэ хүдэлмэридэнь Пермиин мединститудай хүдэлмэрилэгшэд тодорхой туһаламжа үзүүлдэг юм.

ТАСС-ай фотохронико.

★ ☆ ★

СПОРТ

ХЭНИИНЬ ТҮРҮҮЛЭГШЭ ААБ?

Городой түрүү һуури эээлхын түлөө эхилһэн мурысөөнэй долоодохи наадан үнгэргэгдэбэ. Түрүүшын хюлгэ дээрэ наадаһан городой чемпион Владимир Власов Тоглоев хоёрой дунда алишье наадаһаа һайн, шанга тулалдаан болоо. Хэдэн часай туршада урда урдаһаа добтололсоһон эдэнэрэй наадан бултанай анхарал татаа. Нүхэрөө мэхэлхэ ябадал хэһэн Власовшье мэдэгдэжэ, нэгэ бодоёо алдаха баатай болобо. Энээнэй удаа «шүүгдээб» гэжэ мэдэрээ.

Яблошевский һайнаар наадажа, Петр Бурловые шүүгээ. Игумнов Ушаковто, Метанов Курочкинда, Доржиев Голубевто, Белоконь Ильиндэ шүүгдээ. Эдир шатаршан Коля Маниев Золоторевтой наадахадаа, абаһаар бодонуудаа һэлгэжэ, адлихан байдалтай болоһон байгаа. Зүгөөр нүхэрэйнгөө бэлэдхэһэн заахан мэхэдэ орожо, тэнсэхэ партияа алдаа. «Труд» бүлгэмэй чемпион Черноскутовтай наадаһан Байнов энэ үдэр шадамар бэрхэ добтолгонуудые эмхидхэжэ ороһоншье һаа, һүүл багтаа эндүүржэ, хайран партияа алдаба. Мондоевтой наадаһан Воротников 27-дохи ябадалдаа нүхэрэйнгөө ноёндо мат табижархёо. Эхэнэр шатаршад—Гармаева Филипповае, Улымжиева Мамиловае, Ткачева Енинае шүүжэ, нэжээд очко өөһэдтөө бэшүүлнэ.

Нүгөөдэ шатаршад Мотовилов — Нэзимов, Межов—Шарыпов, Клементьев—Федин гэгшэд тэнсэһэн, Максимов И. Бурлов хоёрой наадан хойшолуулагдаһан байна. Энэ Бурловай ноён һайн байдалтай.

Долоодохи уулзалгын удаа Алексей Ушаков 6 очкотой түрүүлжэ ябана. Тоглоев, Власов гэгшэд тус тустаа 5,5—5,5, Яблошевский 5 очкотой болонхой.

А. МИХАЙЛОВ.

Чемпионууд үшөө тодороогүй

БОКС

Республикын түрүү, мүн өөр хоорондын дунда эрхимлэжэ, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мурысөөн боксоор эхилбэ. Мурысөөндэ городой спортсменүүдһээ гадна, хүдөөгэй—Закаменск, Гусиноозерск городуудай, Оронгын дунда һургуулиин боксёрнууд хабаадалсана. Түрүүшын үдэр эдэнэрнай эдиршүүл, залуушуул, эрэшүүл гэжэ хоорондоо хубааран хахад финалда орохын түлөө хоорондоо тулалдаа. Энэ үдэр хамтадаа аяар 100 хүн рингдэ гаража, боксын онол аргатай танилсаһан, эрмашуулынь—илангаяа эрэшүүл гоё һайхан техникэ харуулһан байна. Эдиршүүлэй дунда болоһон наадан 46 спортсмен хабаадажа, солбон бэрхэ, техникэ һайнтай болохо ябагшадынь хахад финалда орохо эрхэ олоһон байна. Жэшээнь, «Ажалай резервын» түлөөлэгшэ, нэгэдэхи разрядтай боксер Геннадий Батурин хоёр раундын туршада «Спартагай» спортсмен Даши Цырендондуковтой наадахадаа, боксын гоё һайхан техникэ харуулжа, нүхэрөө очкогоороо диилэнэ. Эдэнэрэй 23 хүнэй түрүү һууриин түлөө наадаха эрхэ олоо.

Залуушуулай дунда үнгэргэгдэһэн мурысөөндэ хамтадаа 26 боксер хабаадаа. Боксернууд Чимитов, Цыренов («Ажалай резерв»), Глассон, Аригбаев («Труд»), Серявин, Балдунников, Бужигеев («Буревестник») Краснопеев, Абраев, Гребенщиков («Спартак»), Бакланов, Халтаев (Локомотив), Захаров («Урожай») гэгшэд үетэн нүхэд сооһоо шалгаржа, хахад финалда ороһон байна.

Түмэр замшадай клубта суглараг шадай үни удаан хүлеэһэн солбон бэрхэ боксернууд—эрэшүүл рингдэ дуудагдажа, бултанай анхарал татана.

— Рингын улаан буланда хүнгэншэг бэетэй, «Буревестник» бүлгэмэй 1964 оной чемпион Анатолий Михеев,—гээд соносхоходонь, альга ташалган зэдэлшэнэ. Нүгөөдэнь—баһал байгша ондо шалгаржа, «Труд» бүлгэмэй чемпион болоһон Алексей Валобуев рингдэ гаража ерэнэ. Хоёр бүлгэмэй чемпионууд гурбан раундын туршада яһала һайхан наадаа харуулна. Дүн гаргахада Михеевынь очкогоороо шүүһэн байшоо. Эдэнэрэй удаа хоёр институдай студентнэр Юрий Степанов Эдуард Шабонов хоёр рингдэ гаража, боксын баян дүршэл, техникэеэ харуулжа, бултанине баясуулна. Энэ Юрань нүхэрөө очкогоороо диилээ. Олондо мэдээжэ болоһон боксернууд Николай Гладышев, Николай Пипич («Труд»), Константин Аюшеев, Виктор Доржиев («Спартак»), Владимир Имисхенов, Яков Цу-Юсен, Валерий Турлай («Буревестник») гэгшэд боксын техникэ һайнтай байһаараа нүхэдөө диилэнэ. СССР-эй спортын мастернууд Василий Иванов, Валерий Кондаков гэгшэд энэ үдэр наадаагүй. Үсэгэлдэр. мүнөөдэр боксернууд республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хоорондоо наадаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

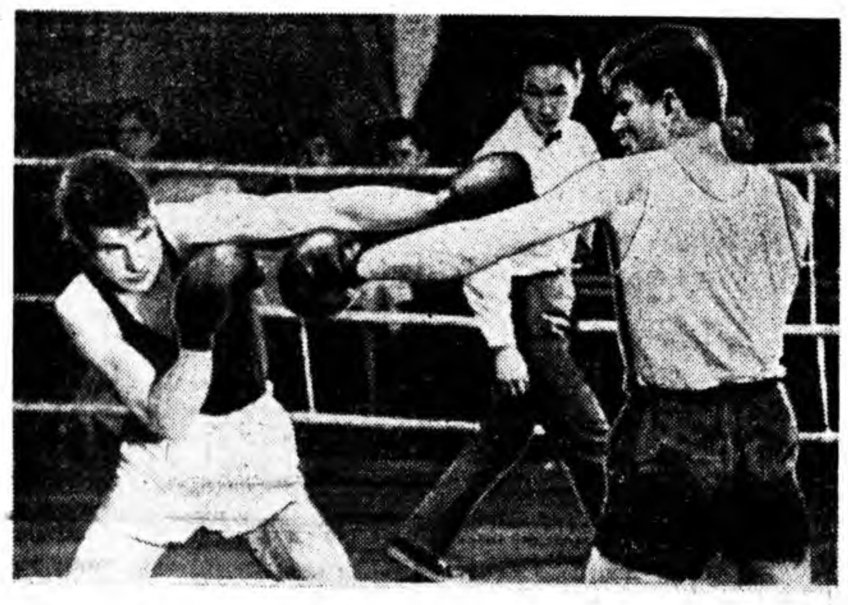

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Николай Пипич (Баруун гарһаа) Федор Лисхин гэгшэд наадажа байна.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Н. АЛЬЦМАНАЙ фотоэтюд.

УНИ БУТАРМА ДУЛААХАН ГЭРНУУД

Байгал далайн үзэсхэлэн гоё газарта түбхинэһэн Выдрино тосхон жэлһээ жэлдэ урган хүгжэжэ, шэнэ һаруул байшангуудаа толложо байдаг. Эндэ модо буулгажа, ашажа байдаг Байгалай баазын хүдэлмэришэд ажаһуудаг юм. Мүнөө эндэ зуунһаа дээшэ айлнууд тоологдоно. Байгша ондо хүдэлмэришэдэй бэйха арбан зургаан байратай 3 ехэ гэр шулуугаар баригдажа ашаглагдаһан байна. Эдэ гэрнүүдынь уурлаар дулаасуулагдадаг. Шэнэ жэлэй гаратар үшөө хоёр тиимэ гэр ашаглагдаха, шэрэлгэ, хабсаралгын һүүлшын хүдэлмэри эндэ хэгдэжэ эхилээ. Шэнэ гэрнүүдые ууралаар дулаасуулжа байха котельнэ ноябрь һарада ашаглагдаа һэн.

Ерэхэ жэлдэ тус тосхондо 50 хүнэй һууритай больницын болон бусад шэнэ барилганууд баригдахаар хараалагдана.

И. ХРАПУНОВ.

ДАРХАН СОЛОЕО ДУУДУУЛАА...

Модошо дархан Гомбо Дашинимаев Захааминай аймагай эд хэрэглэгшэдэй союзда 10 гаран жэлдэ модошо дарханаар ажаллана. Нүхэр Дашинимаев ажалдаа үнэн сэхээр, оролдосотойгоор хандадаг. Тэрээнэй хэһэн юумэн хододоол һайн гэһэн сэгнэлтэдэ ородог юм. Тэрэ юумэ хэхэдээ түргөөр, эрхим шанартайгаар, уран гоёор бүтээдэг.

Тус аймагай эд хэрэглэгшэдэй союзай хабаатай бүхы магазинууд бултадаа нэгэ тухэлэй шэнэ байрануудтай болонхой. Эдэ олон барилгануудта тэрээнэй доторхи тухэралганууд Гомбо дарханай уран гараар бүтээлсэгдэһэн байха юм. Энэ нүхэрэй эрхим ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, һаяхан тэрээндэ Захааминай худөөгэй парткомой ба аймгүйсэдкомой хүндэлэлэй грамота хүртөөгдэжэ, коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ олгогдоо.

Б. ШОЕНОВ.

Тобшохоноор

⊙ Орлигой һургуулиин 9-дэхи классай һурагшад Кировэй нэрэмжэтэ колхозой (Аха) нэгэдэхи бригада ошожо, һонирхолтой концерт харуулба. Һурагшад буряад,ород дуу дуулажа, хатар наада харуулжа, колхознигуудые ехээр һонирхуулаа.

Вл. ДАГБАЕВ.

⊙ Закаменск городой ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинат Цахир тосхондо фотографи, гутал заһаха мастерской нээбэ.

Б. ШОЕНОВ.

Канадын гүрэнэй шэнэ туг

ОТТАВА, декабриин 18. (ТАСС). Канадын гүрэнэй шэнэ туг байгуулха тухай хуулиин проектые Канадын парламентын сенат 38 дугаар һайшаагаа. 23 дуун буруушаажа үгтөө. Хуулиин энэ проектые общинануудай палата декабриин 15-да һайшааһан байха юм.

Шэнэ тугай тэг дундахи сагаан поли дээрэ кленой улаан үнгэтэй набшаһан зураатай; полиине хоёр талаһаань улаан үнгэтэй зуруудууд хүреэлнэ. Канада гурбан жэл болоод өөрынгөө федерациин 100 жэлэй ойе тэмдэглэхэ юм. Зүгөөр Канада мүнөө хүрэтэр өөрын гүрэнэй тугтай болоогүй байгаа. Гүрэнэйнь байшан дээрэ Великобританиин «Юнион-Джек» гэжэ туг гү, али Британиин худалдаа наймаанай флодой туг намилзажа байдаг һэн.

Шэнэ туг тухай парламентда болоһон хөөрэлдөөн Канадын бүхы түүхэдэ үзэгдөөгүй удаан саг соо үргэлжэлөө.

Раск президентдэ элидхэл хэбэ

ВАШИНГТОН, декабриин 12. (ТАСС). США-гай гүрэнэй секретарь Раск НАТО-гой соведэй сессидэ хабаадаад, Парижһаа Вашингтон бусажа ерэн сасуугаа, сессиин хүдэлмэриин дүнгүүд тухай президент Джонсондо элидхэл хэхын тулада Сагаан байшан ошоһон байна. Нэгэ бага урид Парижһаа бусажа ерэһэн США-гай оборонын министр Макнамара мүн лэ иимэ элидхэл хэхын тулада Сагаан байшан ошоо.

НАТО-гой сесси «Яһалэ таарамжагайгаар» үнгэрөө гэжэ аэродром дээрэ мэдүүлхэ зуураа, Хойто атлантическа хэлсээндэ хабаадагшадай хоорондо гарадаг ехэ алгасалдаануудые Раск нюужа шадаагүй. Эмхидхэлэй асуудалнуудаар, НАТО-гой сэрэгэй стратегеэр, тэрэ тоодо энэ организациин ядерна зэбсэгжэлгээр гол түлэб арсалдаан гарана гэжэ тэрэ мэдэрээ. Зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харилсаанууд Зүүн-Урда Азидахи болон Африкадахи байдал гэхэ зэргын асуудалнуудые Парижда мүн лэ зүбшэн хэлсээб гээд тэрэ мэдээсээ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Үдэшын һургуулинууд нээгдэнэ

САНА, декабриин 18. (ТАСС). Йеменэй Арабуудай Республикын хэдэ хэдэн городуудта үдэшын һургуулинууд нээгдээ. Буунуудаа учебнигүүдээр һэлгэһэн олохон йеменэйхид анха түрүүнээ партануудта һууба. Феодальна байгуулалтын үедэ тэдэнэр һургуулида һураха аргагүй байһан юм. Буу зэбсэг гартаа барижа, тэдэнэй хэһэн революциин правительство мүнөө өөһэдтэнь туһална. Гэгээрэлэй министерствын шиидхэбэреэр 26 районой центртэ ехэ наһатайшуулай үдэшын һургуулинууд нээгдээ.

Общинануудай палатада үгэ хэлэлгэ дүүрэбэ

ЛОНДОН, декабриин 18. (ТАСС). Лейборис правительствын гадаадын политика тушаа общинануудай палатада үгэ хэлэлгэ хоёр үдэрэй туршада соо үргэлжэлөөд, үсэгэлдэр дүүрэбэ.

Правительствын гадаадын политикые буруушаажа, консервативна оппозициин дурадхаһан резолюциине общинануудай палата һайшаагаагүй.

Премьер-министр Вильсон палатын заседани дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Атлантическа ядерна хүсэнүүдые байгуулха һанал бодолые тэрэ хамгаалаа.

«Өөрын бэеэ даанги ядерна зэбсэг хэрэгсэл» гэдэгһээ лейборис правительствын арсаһанай түлөө консерваторнууд правительствые эрид хурсаар шүүмжэлһэн байха юм. Энэ шүүмжэлэлдэ харюусахадаа, Вильсон иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Англи «бэеэ даагаад атомна зэбсэг барижа шадахагүй, юуб гэхэдэ, өөһэдынгөө зэбсэгтэ хэрэглэхэ задаран тэһэрдэг материалнуудые америкынхидһээ абадаг байна».

КОНГОДОХИ БАЙДАЛ

ЛОНДОН, декабриин 18. (ТАСС). Нютаг зоной зүгһөө дэмжэгдэдэг конголез восстани хэгшэдэй отрядууд Конгын зүүн-хойто хүбида оршодог Паулис городто добтолгоёо үргэлжэлүүлһээр гээд Рейтер агентствын корреспондент Леопольдвильһаа мэдээсэнэ. Сагаан шарайта хүлһэншэдэй хүтэлбэрилдэг Леопольдвилиин сэрэгэй частьнууд Паулис городһоо Ватса город тээшэ дабшаха һэдэлгэ хээд, урагшагүйдөө. Шанга байлдаа хэһэнэйнгээ һүүлээр восстани хэгшэд урдаһаань добтолжо ороо. Тэдэнэр Паулис городые хүсэдөөр шахуу хүреэлээд, мүнөө үедэ энэ городто байһан Чомбейн болон сагаан шарайта хүлһэншэдэй частьнуудые таһалгаряагүйгөөр добтолно.

Харин корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор восстани хэгшэдтэ Конгын хүн зон улам бүри ехэ туһаламжа үзүүлнэ гээд баруун оронуудһаа Леопольдвильда ерээд байһан сэрэгэй ажаглагшад тэмдэглэнэ. Конгын зүүн-хойто провинциинуудай хүн зон восстани хэгшэдтэ эдеэ хоолоор туһаламжа үзүүлхэһээ гадна, восстани хэгшэдэй отрядуудай дайшалхы ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байха юм.

Ороной бусад районуудта байлдаанууд боложол байһаар.

НАРТИЗАНУУД ДОБТОЛНО

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 17. (ТАСС). Үнгэрэгшэ неделидэ партизануудтай болоһон шэрүүн шанга байлдаанай дүнгүүд Урда Вьетнамай правительствада болон США-да ехэ гашуудалтай байна гэжэ Сайгондохи Америкын сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэ мэдэрхэ баатай болоһон байна.

Лаогой бүхы шахуу гол нугые партизанууд эзэлээ гээд тэрэ мэдүүлээ. США-гай командованиин мэдээнэй ёһоор Урда Вьетнамда үнгэрэгшэ неделидэ болоһон эдэ байлдаануудай үедэ правительственна сэрэгүүдэй 1.100 солдат болон офицер алуулһан, шархатаһан, һураггүйгөөр үгы болоһон байна. Америкын 13 сэрэгэй алба хэгшэд алуулаа. Партизанууд элдэб буу зэбсэг олоор буляажа абаа.

ХЭЛСЭЭН ТАҺАЛДАБА

ДЕЛИ, декабриин 18. (ТАСС). Америкын болон Камбоджын хоорондохи харилсаа гурим шуулха тухай хоёр ороной хоорондо эндэ боложо байһан хэлсээн таһалдаба. Юуб гэхэдэ, США-гай правительстватай зүбшэл хэхэ шухала болоод байна гэжэ Америкын делегаци үсэгэлдэрэй заседани дээрэ мэдүүлээ.

Хэлсээнэй эхилхын бүри урда тээ Америкын талада зорюута дамжуулагдаһан дурадхалнуудаар Америкын делегациин Вашингтондо зүбшэл хэхэ ушартай болоһон тушаань гайхажа байһанаа эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ соогоо Камбоджын делегаци элирхэйлһэн байна.

Камбоджын тала хэдэн хэлсээ хэхэ үндэһэ һуури болгон иимэ дурадхал оруулһан байгаа. Америкын болон Урда Вьетнамай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй зүгһөө хэгдэдэг эзэрхэг ябуулгануудые болюулха, Камбоджын газар дээрэһээ Урда Вьетнамай партизануудта хүнүүд, буу зэбсэг эльгээгдэнэ гэһэн хабартайгаар США-гай болон тэрэнэй союзнигуудай Камбоджодо хэдэг гэмнэлые болюулха, американо-урдавьетнамай зэбсэгтэ добтолгоһоо Камбоджодо ушаруулагдаһан гарзые США-гай түлэхэ тухай эрилтэ хэгдэһэн байха юм.

АРҺА ЯҺАНАЙ ИЛГАА ГАРГАЛГЫЕ УСАДХАХА

Хойто Америкын негр зон XVII зуунай эхинһээ саг үргэлжэ тэмсэжэ байһан түүхэтэй. Түрүүшээр богоолшолгодо эсэргүү тэмсэл хэдэг һэн. Хожомынь богоолшолгын үлэгдэлдэ, сагаан шарайтанай арһа яһанай илгаа гаргалгада, хашалта, мүрдэлгэдэ эсэргүү тэмсэл хэдэг болоо...

Бээе дааха байдалай түлөө хубисхалта дайн соогуур Джордж Вашингтоной, генерал Лафайеттын сэрэгүүдтэ хамжалсан, негрнүүд баатарлигаар тулалдаһан юм. Энэ шуһата дайнда тон түрүүн негр Криспас Эттакс алуулаа һэн гээд Владимир Ильич Ленин Америкын хүдэлмэришэдтэ эльгээһэн бэшэг соогоо дурдаа гэһэн домог бии. Президент Линкольн 1861 ондо богоолшолго хориходо тухай Деклараци соносхоходоо, иигэжэ хэлээ һэн: «Хара шарайтай богоолнууд, мүн бусад сүлөөтэ негрнүүд граждан дайнда—Хойто Америкын оршондо болоһон агуухэ хубисхалта хоёрдохи дайнда шиидхэхы үүргэ дүүргээ».

Дэлхэйн бүмбэрсэгэй баруун хахадтахи негр арадай тэмсэл революционно һургаалые үргэдхөө. Нат Тернерэй хүтэлбэри доро болоһон буһалгаан богоолнуудай бусад олон буһалгаануудай дунда эгээн элитэ һуури эзэлнэ. Урда зүгэй плантаторнуудай, богоолшологшодой хэды хашаба хаабашье, негрнүүд номгороогүй, харин эд бараанай сэнтэйгээр, хүсөөр асаргадаһан газартаа тэгшэ эрхэ байдалтай болохо гэжэ эрмэлзэһээр лэ байгаа. Негр зон үгэ дууламгай богоолнууд байһан гэдэгынь худал болоно. Оронойнгоо сүлөөтэ байдалай түлөө тэмсэлдэ негрнүүдэй хэһэн ехэ оруулалтые нюудаг хүнүүд Америкын бүхы үг түүхые хазагайруулна гээшэ. Негр зониие американ Овод гэжэ нэрлэхэдэ болохо. Мүнөөшье негрнүүд арһа яһанай илгаа гаргагшадта, Америкын империализмын хархис гуримда эсэргүү түрүү тэмсэлшэдэй тоодо оролсодог. Эндэ негрнүүдые һэнэг танаггүйгөөр доромжолно. Холбоото Штадуудта хара шарайтаниие мүрдэн сүүдлэхэһээ гадна, түүдэг дээрэ шатаажа аладаг юм. Эхэнэрнүүдыень доромжолдог, үхибүүдыень гэмтэ хэрэг хэбэ гэжэ хардаад, түрмэдэ һуулгадаг. Негр зоной мүргэлэй газарые, гэр байрануудые бомбоор тэһэлхэдэнь, хуулиин зүгһөө хэрэгсээдэггүй. Негр зон тушаа полициинхид дура зоргоороо ааша гаргана. Штат бүхэндэнь США-гай конституци өөһэдынхеэрээ хубилган хэрэглэдэг. «Штадуудай эрхэ» гэдэгэй үндэһөөр негрнүүдэй ажаһууһан лэ нютагта эрхыень хаһадаг. Федеральна правительство энэ мэтын хуули буса аашануудые огто хоридоггүй. Мүнөө Америкын зонхилхы ангиин «демократи» гэдэг иимэл даа.

Ази, Африка ба Латиин Америкын арадуудта Америкын зонхилхы ангиин дайсан харшаар хандадаг байһыень ойлгожо ядахаар бэшэ ааб даа. Тиимэл хадань, Америкын хүбүүд Урда Вьетнамай һуурин тосхонууд дээгүүр напалмтай бомбонуудые хаяна бшуу. Тигэжэ Америкын империалистнуудай гадаадын, дотоодын политиканъ арһа яһанай илгаа гаргалтаһаа үндэһэлдэг.

Ухаансар американецуудай һанамжын ёһоор, эндэхи улад зоной эрхэ тухай, арһа яһанай илгаа гаргалгые усадхаха асуудалнууд шиидхэгдээгүй бусад асуудалнуудай дунда гол һуури эзэлнэ.

Америкын империализмые илахын тула тэндэхи негр зон, бүхы түрүү үзэлтэй сагаан, хара шарайтан, түбхын түрүүндэ сагаан шарайтай бэ негр үндэһэтэй ажалшад бата жагсаалтайгаар нэгэдэхэ ёһотой. Граждан дайнһаа хойшо болоһон хубилалтын һүүлээр Голдуотерто эсэргүү тэмсэлдэл адли бата нэгэдэл үзэгдөөгүй юм. Тиигэбэшье, энэ орон дотор Голдуотерто эсэргүү хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн негрнүүдэй эрхын түлөө, эб найрамдалай түлөө тэмсэлтэй дутамаг холбоотой байгаа. Мүн эб найрамдалай түлөө хүдэлөөн хүдэлмэришэн ангиин экономическа, негрнүүдэй политическэ эрилтэнүүдтэй хүсэд холбогдоогүй байһаар. Нүгөө талаһаань абажа харахада, негрнүүдэй сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд арһа яһанай илгаа гаргалгада эсэргүү тэмсэлые нациингаа эрилтэнүүдтэй холбожо шадаагүй. Эдэ хүсэнүүдые нэгэдүүлээ һаа, баяшуулда эсэргүү тэмсэлдээ илалта туйлуулха һэн.

Америкын арадай диилэнхи хубинь арһа яһанай илгаа гаргалгые буруушаадаг. Тэрэ тоодо Америкын бүхы хорин миллион негрнүүд оролсоно. Тэдэнэр бултадаа эб нэгэтэй гэхын аргагүй ааб даа. Юуб гэхэдэ, негр зон хоорондоо ангитай ха юм. Негрнүүдэй хүдэлмэришэн анги, негрнүүдэй буржуйнар гэжэ бии байдаг. Тэдэ буржуйнууд негрнүүдэй худалдаа наймаанай дэлгүүр дээрэһээ сагаан шарайтаниие намнан зайлуулхын лэ тэдыдэ арһа яһанай илгаа гаргалгые буруушаан тэмсэлсэнэ. Эдэнэр мүнөөнэй хуули засагые хубилгаха хүсэлтэй революционернүүд бэшэ бшуу. Эдэнэр олзо орошоёо арьбажуулхыел хүсэдэг. Тиигэбэшье, мүнөө үедэ байһан засаг түрые тэдэнэр хубилгаха хүсэлэнтэй. Тиихэдээ геттые хайра гамгүй дээрмэдэжэ байһан империализмын дайсадынь болоно гээшэ.

Негрнүүдэй сүлөөрэлгын хүдэлөөн гансахан хараа шэглэлтэй бэшэ юм. Тэмсэлэй маяг хэлбэриин талаар, программа, тактикын талаар негр хүтэлбэрилэгшэд хоорондоо арсалдаатай байдаг. Тиигэбэшье, ехэ ехэ эмхинүүд негр арадта нэгэн тэгшэ эрхэ сүлөө олгохые оролдоно. Тэдэнэр бултадаа Голдуотерто эсэргүүсэн тэмсэһэн байгаа. Һунгалтын урда тээ абаһан уялгыень мүнөө Линдон К. Джонсоной правительствадэ дүүргүүлхын тула, хамтааран тэмсэхээр бэлдэнэ.

Негрнүүдэй тэмсэлые хүтэлбэрилдэг зургаан ехэ эмхи бии. Тэдээнһээ эгээн томонь—хара шарайтанай дэбжэлтэдэ туһалха национальна эмхи (НААКП) 300 мянган гэшүүдтэй юм. Тэрэнэй таһагууд ороной штадуудта барандань шахуу бии. Харашье, сагааншье шарайтан энэ эмхидэ ороно. Дунда шадалтанай ангиин түлөөлэгшэд эхэнхидээ тэрэниие хүтэлбэрилнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ тус эмхи негр хүдэлмэришэдэй эрхэ сүлөөе улэмжэ эдэбхитэйгээр хамгаалдаг болонхой. Энэ эмхидэ правительство яһала зөөлэхэнөөр хандадаг. Яахадааб гэхэдэ, тэрэнэй ударидагша Рой Уилкинс эмхиингээ ажал хэрэгтэ коммунистнуудые хабаадуулдаггүй.

Урда зүгэй христос шажантанай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблэл конституциияар олгогдоһон эрхэеэ хамгаалхын түлөө тэмсэлдэ урда штадуудай негр зониие эмхидхэхэ гайхамшаг үүргэ дүүргээ. Тэрээнэй хүтэлбэрилэгшэ Мартин Лютер Кинг мүнөө Америкэдэ негр зоной эгээл мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ болонхой.

Тиигэбэшье Уилкинс, Фармер, Янг, Кинг гэгшэдэй алииниинышье сүлөөрэлгын тэмсэлэй хүсэн боложо байһан негр залуушуулда талархуулдаг бэшэ юм. Негр залуушуул тэмсэлэй талаар үргэн хараа түсэб зохёохо хүсэлэнтэй. Теэд эдэ ударидагшадай хэниинынье мүнөө хүрэтэр тиимэ хараа түсэб зохёожо үзөөгүй. Негрнүүдэй сүлөөрэлгын тэмсэлые эб найрамдалай түлөө, колони эзэмдэлгые усадхахын түлөө тэмсэлэй таһаршагүй хубинь гэжэ тэдэнэр үшөөл мэдэрээгүй байна бшуу.

США-да онсо хоёр эмхи бии. Эдэнь «Негр националистнууд», «Хара шарайтай мусульман шажантан» болоно. Эдэ хоёр бүлэг сагаан шарайтанда харшэ байха мүртөө империализмда туһа хүргэнэ. Тиигэбэшье эдэ хоёр эмхиин нүлөөн һуларжа байнхай. Америкын негрнүүд Голдуотерто эсэргүүсэн ехэ юумэ хээ гэхэдэ болохо. Тиигээд һунгалтын үе соо абтаһан уялгаа дүүргэхыень шэнэ правительствые баадхаха талаар мүн лэ дутуугүй ехэ үүргэ тэдэнэр дүүргэжэ шадаха юм.

Америкэдэхи оршон байдал хубилна. Уласхоорондын эб найрамдалай түлөө оролдодог социалис гүрэнүүдэй ябуулгань, колони эзэмдэлгэдэ эсэргүү тэдэнэй гайхамшаг тэмсэл угаа ехэ удха шанартай. США-дахи доторой тэмсэл улам шангадана, саашадаашье шангадаха байха. Негр зоной хүдэлөөн, илангаяа негр залуушуулай тэмсэл улам үргэдэхэ байна. Мүнөө дээрэ хэдэн илалта туйлагдаа. Саашадаа үшөөл шууд шанга тэмсэл хэгдэхэ. Тиигэжэ адли тэгшэ эрхэтэй болохые хүсэһэн Америкын негрнүүдэй тэмсэлые зогсоохын аргагүй.

Американ арадые бата нэгэдэлтэйгээр жагсааха гээшэ шухала асуудал болоно. Теэд арһа яһанай илгаа гаргалга энээндэ ехэхэн һаад хэнэ. Тэрэниие усадхалга бүхы түрүү үзэлтэй улад зоной зорилго болоно. Бүхы дэлхэйн улад зон энэ зорилго бэелүүлхэ хүсэлэнтэй. Яахадааб гэхэдэ, мүнөө Америкэдэ арһа яһанай илгаа гаргалга хүн түрэлтэнэй дэбжэлтын дайсаниинь болоно.

Америкын негрнүүд урдаа табигдаһан асуудалнуудта тодо харюунуудые бэдэрнэ. Теэд Коммунис партиин үзэл сурталһаа тодо һайн суртал гэжэ үгы бшуу. Арһа яһанай илгаа гаргалгые шанга тэмсэлгүйгөөр усадхахын аргагүй. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы негр арадай, мүн эб найрамдалай хүсэнүүдэй бата жагсаалтайгаар нэгэдээл һаа, энэ тэмсэл илалтада хүргэжэ шадаха.

Уильям ПАТТЕРСОН.

(АПН).

Энэ бэшэгэй автор Уильям Паттерсон 1891 ондо Сан-Францискада хүдэлмэришэн хүнэй бүлэдэ түрэһэн. Негр хүдэлмэришэдэй ба коммунис хүдэлөөнэй элитэ ажал ябуулагша байһан, оло дахин тушаагдаһан юм. Америкын элитэ публицист, юрист байгаа.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00301. Зак. № 1263.